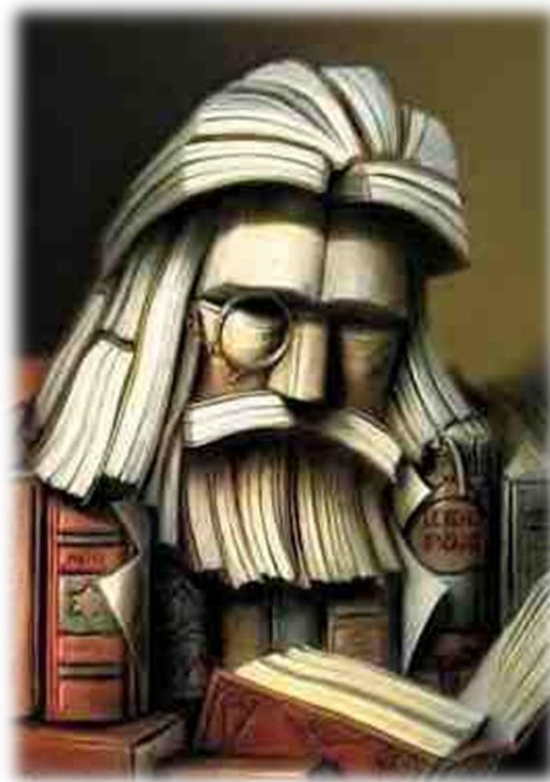

בשבילי ההלכה

מיתרים
רשת לחינוך יהודי משלב

כתיבה: אליסף תל-אור

ראשי פרקים

מבוא

בין אדם לחברו:

- עירוב והפרדה בין המינים
עמדת ההלכה בנוגע לעירוב והפרדה בין המינים: חברה מעורבת ומרחבים בודדים נפרדים, או חברה נפרדת ומרחבים בודדים מעורבים?
- עבירה לשמה
באילו מקרים אפשר לעשות עבירה לכתחילה?, מה העקרונות שעומדים ביסוד רעיון זה? ומה התנאים שצריכים להתקיים בכדי לבצעו הלכה למעשה?

כשרות:

- "לא תבשל גדי בחלב אמו" –
כיצד הפך האיסור: "לא תבשל גדי בחלב אמו" להפרדה של שלוש שעות בין אכילת בשר לאכילת מאכלי חלב?
- בשר, חלב וכלי הזכוכית שבניהם...
המצאת כלי הזכוכית בתקופת חז"ל עוררה מחלוקת הנמשכת עד ימינו – כיצד יש להתייחס לכלים אלו מבחינת ההפרדה בין בבישול בשר וחלב בהם.?

שבת ומועדים:

- השתכרות בפורים
השתכרות בפורים – לכאורה מצווה דתית. האמנם? מה דעת הפוסקים על ההשתכרות, על תפקידה ועל מקומה בחיים בכלל ובפורים בפרט?
- חשמל ביום טוב
מהכנת אוכל נפש שהותר להכין בימים טובים ועד לשאלת השימוש בחשמל ביום טוב
- נרות שבת חשמליים (ראו בחוברת נפרדת)
שאלת תפקידם של נרות השבת: צורך פרקטי לאור או מצווה סמלית לאור שאלת הדלקת נרות שבת בנרות חשמליים

תפילה וברכות:

- קריאת נשים בתורה בבית הכנסת (ראו בחוברת נפרדת)

מבוא

שיטת הלימוד המוצעת בתכנית שלפניכם שואבת את השראתה ממסורת הלימוד שהייתה נהוגה בג'רבה, ש מתוארת באחת מכתבותיו של אליהו ברינבום, "יהודי עולמי":

"בביקורי בג'רבה הייתי עד לשיטת הלימוד המופלאה העוברת באי מדור לדור, ומהווה במידה רבה גורם להצמחת תלמידי חכמים. בישיבה ובתלמוד תורה לומדים ילדים וצעירים בגילאים שונים. הכיתות לא מחולקות לפי גיל התלמידים, אלא לפי רמתם: תלמידים מצטיינים בני 8 לומדים עם תלמידים בני 15, לפי הישגיהם ומתוך רצון לקדם ולעודדם. הלימוד מתחלק ללימוד גמרא בעיון ולימוד גמרא בבקיאות, אך נוסף על אלה מתרכז עיקר הלימוד בתחום שכלל אינו מוכר מעולם הישיבות הישראלי או המזרח אירופי: שאלות ותשובות. אין הכוונה ללימוד ספרי שאלות ותשובות, שו"תים, אלא לכתובת שאלות ותשובות.

כל תלמיד – ומדובר גם בתלמידים בני עשר בלבד – מקבל שאלה, והוא צריך לפסוק הלכה ולכתוב תשובה. כך מורגלים הילדים בפסיקת הלכה ובעיון בגמרא, בראשונים ובאחרונים כדבר יום ביומו. ראיתי את מחברותיהם של התלמידים: כל אחד מקפיד לכתוב ולנסח את תשובתו באופן רהוט בכתב 'חצי קולמוס' (כתב יד שהשתמשו בו היהודים הספרדים עד הדור הקודם, בעיקר לדברים שבקדושה ולחידושי תורה), ולאחר מכן להעביר את התשובה לעיון חבריו לישיבה. לאחר שהתלמיד קיבל הערות מחבריו, הוא מעביר את התשובה למורה ולרב כדי לקבל את הערותיו".

אחד מאבותיה (אף אם לא בהכרח מהראשונים שהשתמשו בה) היה ר' משה כלפון, רבה הראשי של ג'רבה, שחי בין השנים 1874–1950. כפי שכותב ר' משה כלפון בכתבתו, כיוון שהיה חוסר גדול בקהילות בג'רבה ובסביבתה במורי הוראה, הרי ששיטה זו נועדה להצמיח תלמידי חכמים, שלא די שמכירים ויודעים את פרטי ההלכה, אלא גם יודעים כיצד לפסוק הלכה, וכיצד להבנות מהפרטים תמונת עולם שלימה שתוכל להדריך את בני הקהילה שלהם.

ואכן, מעיד ר' משה כלפון, ששיטה זו הצליחה:

”והנני עד ראייה ומגיד בצדק כי עיני ראו לאיש תלמיד חכם פשוט אשר התהלך בדרך זו עם איזה תלמידים וראה ראינו בחוש ממש כי בעה”ו בימים מועטים מאד קבלו תועלת מרובה בדרכי ההוראה. מהם כבר יכולים לדון ולהורות. ומהם אשר כבר הוכשרו ובעוד ימים אחדים גם הם ישיגו זה. עם כי רוב לימודם בזה ככלו איננו רק מיום שבת קודש לום שבת קודש. ומילא מובן כי המלמד בכל ימי השבוע ישיג כהנה וכהנה לפי מספר הימים.”
(הלכה למשה, הדרכה בהוראה בד’ חלקי השו”ע, עמ’ קיד-קטז)

בדומה לשיטת הלימוד שמתוארת כאן, גם אנו מבקשים לבסס את לימוד ההלכה על שלושת המרכיבים שמתוארים בשיטה הפדגוגית של יהודי ג’רבה:

המרכיב הראשון – שאלה הלכתית שמעוררת את הלימוד (במונחים פדגוגיים: “שאלה פורייה”)

המרכיב השני – לימוד המקורות העוסקים בנושא, חילוף העמדות והמסקנות השונות שעולות מהן. (במונחים פדגוגיים של מיתרים: ריבוי קולות)

והמרכיב השלישי – כתיבת תשובה הלכתית, הנותנת מענה לשאלה, תוך שהיא מבוססת על המקורות ומסבירה כיצד הכריע בין המקורות השונים וכו’. (במונחים הפדגוגיים של מיתרים: רלוונטיות)

חלק א – פותחים בשאלה מהחיים:

בניגוד ללימוד ההלכה שיכול להיתפס כעיון בספרים בלבד, בתכנית זו אנו מבקשים להתחיל דווקא מהחיים – מהדילמה שמתעוררת מהמפגש שבין ההלכה והחיים.

בדומה לסוגיות תלמודיות רבות, שהשאלות שבהן נבעו מתוך חייהם של יהודים בבבל, ירושלים או מקומות אחרים בעולם, ובדומה לעשרות אלפי השאלות והתשובות שמכונסות בספרות ההלכתית הענפה ביותר: ספרות השו”ת, שאף הן צפו ועלו מפיהם של יהודים ברחבי כל העולם, גם אנחנו מבקשים להתחיל את לימוד ההלכה שלנו משאלות שנובעות מהחיים עצמן.

נקודת מוצא זו, היא חשובה, לא רק משום שמבחינה מתודית היא מקרבת את ההלכה אל עולמם של התלמידים, ויכולה לעזור להם להתחבר יותר אל הנושאים ההלכתיים הנלמדים. היא חשובה גם משום שיש בכך אמירה משמעותית ביותר לפיה, השאיפה של החיים שלנו, היא מציאות החיים שיש בה ביטוי של ערכים ואידיאלים, ולא עולם אידאי שמנותק לגמרי מציאות החיים שלנו.

בניגוד לתפיסת עולם בה ההלכה ניצבת מעל מציאות החיים, ומציאות החיים צריכה לעולם לשאוף להגיע אל הכתוב בספרים, אל האידיאל השמימי, ועל כן בה הלימוד מתחיל מהשמימי, ובסופו יורד אל הארץ, הרי שבלמוד שמתחיל מהמתח שבין ההלכה והחיים, האמירה היא אחרת לחלוטין. ביסודה של גישה זו עומדת תפיסת העולם לפיה, בין האידיאלים השמימיים ובין המציאות הארצית צריך להגיע לאיזון.

אמירה זו, מהווה יסוד חשוב בלימוד ההלכה בבתי הספר המשלבים משום שהיא מבקשת מהתלמידים, לא משנה מהם אורחות החיים שלהם, שלא לבטל אותם אל מול ההלכה, ולא לחוש שהם בהכרח אינם בסדר, משום שאינם נוהגים באופן זה או אחר, כפי שמתרחש לא אחת בלימודי ההלכה במוסדות החינוך הדתיים. ויחד עם זאת, כמובן, לא לקדש בהכרח את המקום שבו הם נמצאים, ולסבור שהוא בהכרח הטוב שבעולמות, אלא לבחון אותו, לברר האמנם הוא מייצג את שביל הזהב שעובר בין ההלכה ובין החיים, בין השמיים ובין הארץ.

חלק ב- לומדים את המקורות:

מלבד חשיבותו של חלק זה, בכדי "לענות על השאלה" שבפה פתחנו, חשיבותו של חלק זה באופן שבו היא נלמדת היא גם להקנות לתלמידים מיימנות בלימוד הלכה במובן העמוק של המילה: מפגש עם המקורות הראשוניים עצמם ולשונם שאינה תמיד פשוטה, ולא רק סיכום הדברים מפיהם של רבני בני התקופה שלנו, חשיפה למגוון הספרים ודמויות חשובות בעולם ההלכה, וההפנמה שההלכה היא גם בעלת פנים רבות וקולות שונים, וגם בעלת התפתחות פנימית על פני ציר הזמן (כמובן שלא את כל המטרות הללו ניתן להשיג בכל אחת מהסוגיות שנלמדות, אך ממכלול הסוגיות, אנו מאמינים היה לתת מענה לכולן).

כמו כן, בלימוד המקורות יושם דגש לא רק על הבנת המשמעות הנקודתית של מקור זה או אחר, אלא על חילוץ העקרון העומד ביסודו של אותו מקור. מטרתה של דרך לימוד זו היא כפולה: ראשית, לראות גם בפרטי הפרטים של ההלכה את הרוח, את האגדה, את הרעיון שעומד בהם. ושנית, כאשר נדרש לחזור אל ההלכה עצמה, הרי שנוכל להשתמש בעקרון שחלצנו מאותה ההלכה גם ביחס לנושא החדש שעומד בפנינו, ושהמקורות ההלכתיים לא בהכרח התייחסו אליו באופן ישיר.

חלק ג – פסיקת הלכה

את סיכום הדעות והעמדות ההלכתיות שבחלק הקודם אפשר היה לסכם ברמה התיאורטית בלבד. ואולם, אנו מבקשים להוביל את התלמידים צעד אחד נוסף קדימה לכוון אותם גם אל עולם המעשה. צעד זה נועד לחבר בחזר האת הלימוד התיאורטי אל מציאות החיים.

מעבר לכך, אפשר לראות בו כאחת משתי האפשרויות הבאות:

- א. התנסות בלבד – על פי תפיסה זו שלב אחרון זה, בו התלמידים כותבים את "הפסק" שלהם, הוא עניין מתודי בלבד, בדומה לצעירים העורכים קורסי מדע ועורכים ניסויים מדעיים, כותבים את תשובותיהם וכו'. וכשם איש אינו חושב שאפשר לקבל את מסקנות המחקר של אותם צעירים, כך גם כאן אפשר למסגר את הדיון מלכתחילה באמירה שהלימוד הוא לשם הלימוד בלבד, ולא בכדי לפסוק הלכה. פסיקת הלכה לעולם נשארת בידיהם של המומחים בדבר.
- ב. חינוך לפסיקת הלכה אוטונומית – עמדה זו, המאפשרת גם לתלמידים צעירים לפסוק את ההלכה היא מהפכנית כמובן, אך היא מבקשת ללמד אותם שבסופו של יום, האחריות על הזהות שלהם, כולל האחריות הדתית-הלכתית, מונח על כתפיהם, ולא על כתפיו של אף אדם אחר. במילים אחרות, המסר שמועבר לתלמידים על פי תפיסה זו הוא שהזהות הדתית שלהם, אף היא, כמו כל יתר מרכיבי הזהות שלכם, נמצאת תחת באחריותם. ועל כן החירות כיצד לנהוג צריכה להיות שלהם, אף אם הם מבקשים ללכת על פי ההלכה. כלומר, במקום לפנות את הפוסק, אנו מבקשים להפוך את כל אחד מהתלמידים לפוסק – לכל הפחות בתחומים שאותם למד בצורה מעמיקה, ובמילותיו של התלמוד הירושלמי: "כבן עזאי לאותו עניין".

כתיבת תשובה זו יכולה לשמש כהערכה חלופית.

את תהליך הלמידה סוברים שיש להעצים בשתי דרכים שונות:

- בדומה למסורת של יהודי ג'רבה, בה היו מאגדים את תשובותיהם של התלמידים, ומוצאים לאור את ספרי התשובות של התלמידים הצעירים (שכמובן לא הופצו ברבים, כספרי שו"ת של רבים גדולים וחשובים, אך כן היו משמעותיים מאוד לתלמידים שעברו את התהליך עצמו), כך גם אנו מציעים לאגד את התשובות של התלמידים ולהוציא ספר שו"ת אישי או כיתתי בסופה של כל שנה.
- קיום מפגש בין כל בתי הספר המשתתפים בתכנית, בו יערכו מעין "תחרות נאומים" שבה יציגו את התשובה ההלכתית שלהם בנושא אחד שיקבע מראש (השיפוט כמובן לא יעסוק בעמדה ההלכתית המוצגת בהכרח, אלא בעיקר בנימוקים, בכמות המקורות וניתוח המקורות וכו').

בין אדם לחברו

עירוב והפרדה בין המינים

עמדת ההלכה בנוגע לעירוב והפרדה בין המינים: חברה מעורבת ומרחבים בודדים נפרדים, או חברה נפרדת ומרחבים בודדים מעורבים?

בימינו אנו:

ההפרדה המגדרית בין נשים וגברים היא אחד מן התחומים שעבר שינויים רבים במאה השנים האחרונות, ובמידה מסוימת עדיין חלים בו שינויים.

ביחידה זו נבחן את הנושא לעומק, תוך עיון במקורות ובירור הנושא באופן אישי:

- תארו במילה או שתיים, את התחושה שהתעוררה בכם ברגע שצפיתם בכל אחת מהתמונות.
- כעת, נסו לחשוב ולהסביר את התגובה הראשונית הזו.
- נסו להסתכל על הדברים בעין אחרת, ולהשמיע קול אחר מזה שעולה בכם באופן ישיר.

תקופת המשנה:

בפסוקי המקרא קשה למצוא דברים מדויקים וישירים המתארים את המקומות, הסיבות והצורה שבה יש להפריד בין גברים ונשים. ומרבית ההתייחסויות לפסוקים שונים במקרא – מבוססים על פרשנויות או הנחות, שאינן עולות בהכרח באופן ישיר מן הפסוקים, ועל כן את המסע בין המקורות נתחיל ממקור מתקופת המשנה:

”מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו.

במוצאי יום טוב הראשון של חג ירדו לעזרת נשים ומתקנין שם תיקון גדול...”

(משנה, מסכת סוכה, פרק ה, משנה ב)

”וחלקה היתה בראשה והקיפיה כצוצטרא שהנשים רואות מלמעלן והאנשים מלמטן כדי

שלא יהו מעורבין”.

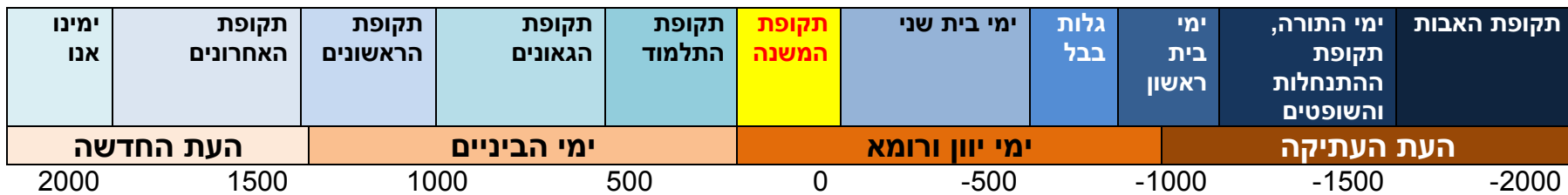
(תלמוד ירושלמי, מסכת סוכה, פרק ה, הלכה ב)

עזרת הנשים – אין הכוונה לעזרת הנשים במובן שאנו משתמשים בו כיום, אלא לחצר בית המקדש שהייתה משמשת את הנשים והגברים כאחד. והיא נקראה כך, משום שרק אליה היה מותר לנשים להיכנס ללא צורך מיוחד.

תיקון גדול – דברי התלמוד, הם ציטוט של ברייתא – מקור מתקופת המשנה שלא נכנס למשנה, שמסביר במה מדובר.

גצוצטרא – גזוזטרה, מעין מפרסת.

- הסבירו מה הייתה המציאות שבשגרה בעזרת הנשים במקדש ומה היה נעשה באופן מיוחד לקראת שמחת בית השואבה שנחגגת בסוכות.
 - על פי דברי המשנה – מה הייתה מטרתו של התיקון שהיו עושים (חשבו אגב כך על כפל המשמעות שבמושג "תיקון").
 - נסו לשער – מדוע דווקא בשמחת בית השואבה עשו את התיקון הזה, ולא בכל יתר השנה?
 - האם לדעתכם – אפשר להסיק מכאן מה הייתה עמדתם של חכמים בנוגע להפרדה בין נשים וגברים?
- אם כן- פרטו מה לדעתכם אפשר להסיק מכאן.
- אם לא- הסבירו מדוע לדעתכם אי אפשר להסיק מכאן מסקנות רחבות יותר.

תקופת התלמוד:

התלמוד דן בדבריהם של חכמי המשנה:

היכי עביד הכי? והכתיב: "הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל" (דברי הימים א כח):

אמר רב קרא אשכחו ודרוש [-מקרא מצאו, ודרשו אותו]:

"וספדה הארץ משפחות משפחות לבד משפחת בית דוד לבד ונשיהם לבד".

אמרו, והלא קל וחומר: ומה לעתיד לבא שעוסקין בהספד ואין יצר הרע שולט

בהם, אמרה תורה: אנשים לבד ונשים לבד, עכשיו שעוסקין בשמחה ויצר הרע

שולט בהם – על אחת כמה וכמה!

(תלמוד בבלי, דף נא ע"ב – נ"ב ע"א)

היכי – איך

עביד- עשו

הכלי- כך

והכתיב... – והרי כתוב (בדברי הימים) שמבנה המקדש נעשה על פי דבר ה', וכיצד התירו

להוסיף ולערוך שינויים שלא על פי דבר ה'!

• מה קושיית התלמוד על המסורת בנוגע

לתיקון שהיה נעשה במקדש?

• מהי תשובתו של רב על קושיה זו.

• הסבירו את דרשתם של חכמים.

• באיזו מידה מהמידות שהתורה נדרשת בהן

הם השתמשו בדרשתם זו?

• מה המסקנה שיוצאת מדבריהם אלו ביחס

לעיתים שבהם יש להפריד בין גברים ונשים?

• האם היא עומדת בהתאמה למקורות מתקופת

המשנה, או שהיא עומדת כנגדם? הסבירו את

עמדתכם.

• מהי הנחת היסוד שעומדת ביסודה של עמדה

זו.

• האם אתם מסכימים עם הנחת יסוד זו ועם

ההשלכות שהיא מניחה?

תקופת האבות	ימי התורה, תקופת ההתנחלות והשופטים	ימי בית ראשון	גלות בבל	ימי בית שני	תקופת המשנה	תקופת התלמוד	תקופת הגאונים	תקופת הראשונים	תקופת האחרונים	ימינו
-2000	-1500	-1000	-500	0	500	1000	1500	2000	העת החדשה	העת החדשה

הרמב"ם - רבי משה בן מימון
1135-1204

לא צריך להקצין ולהפריד בין גברים ונשים בכל סיטואציה. שכן אין חשש שבמקום שבו יש הרבה אנשים – יתפתח דבר מה לא צנוע בין איש או אישה...

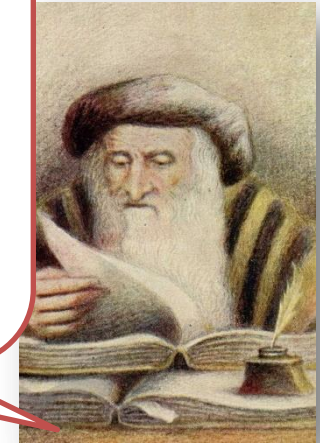
אבל בשלושת הרגלים חייב בית הדין להעמיד שוטרים שיסתובבו ויחפשו בגינות ובפרדסים, ועל הנרות- כדי שלא יתקבצו לאכול ולשתות שם אנשים ונשים ויבואו לידי עבירה.

וכן על בית הדין להזהיר את העם – שלא יתערבו יחד בבתיהם לחגוג, לשמוח, לשתות יין וכו' - שכן דברים אלו בסופו של דבר מובילים לעבירה.

תקופת הראשונים:

אנו למדנו בבית מדרשנו שאסור להתערב עם הנשים – בין בסעודה בין בכל עניין, אלא אנשים לבד ונשים לבד.

ואנו לומדים זאת מקל וחומר מהאמור בתלמוד- שם נלמד מהפסוק בספר זכריה שבעתיד לבוא יספדו הנשים והגברים בנפרד. ואם במקרה של אבל- אנו חוששים לפריצות, קל וחומר בכל מקרה אחר, וקל וחומר בן בנו של קל וחומר שבמצב של משתה ושחוק.

רש"י- רבי שלמה יצחקי
מגדולי פרשני המקרא
והתלמוד

- באילו מקרים ואירועים – לדעת בית המדרש של רש"י- חייבת להתקיים הפרדה בין גברים ונשים.
- מה הנחת היסוד שעומדת ביסוד דברים אלו ביחס לטבע האנושי.
- באילו מקרים ואירועים – לדעת הרמב"ם - אין בעיה שתתקיים חברה מעורבת של גברים ונשים, ובאילו אירועים לדעתו חשוב להזהיר ולשמור על הפרדה?
- מה הנחת היסוד של הרמב"ם בדבריו ביחס לטבע האנושי.
- עם איזה מהנחות היסוד ביחס לטבע האנושי- אתם יותר מזדהים? מדוע?
- האם אתם מוצאים נקודות הסכמה עם חלק מהדברים של הרמב"ם או רש"י?

תקופת האבות	ימי התורה, תקופת ההתנחלות והשופטים	ימי בית ראשון	גלות בבל	ימי בית שני	תקופת המשנה	תקופת התלמוד	תקופת הגאונים	תקופת הראשונים	תקופת האחרונים	ימינו אנו
העת העתיקה			ימי יוון ורומא		ימי הביניים			העת החדשה		
-2000	-1500	-1000	-500	0	500	1000	1500	2000		

רבי ישראל מאיר הכהן
מראדין, "החפץ חיים"
1839-1933

השולחן ערוך פסק את דברי הרמב"ם להלכה. ועליהם יש להוסיף, שדבר זה אינו מיוחד דווקא לרגלים, אלא לכל דבר ועניין.

ולצער, בעוונותינו הרבים, נתפרץ קלקול זה בזמנינו, ועל כן כל מי שיש בידו למחות- צריך למחות על כך.

הסברא נותנת לומר, שכל כינוס רציני ושיחה מועילה אין בה משום פריצות. כל יום ויום האנשים נפגשים עם נשים במשא ומתן מסחרי ונושאים ונותנים... אין הישיבה במחיצה ובכפיפה אחת לשם עבודת הצבור, שהיא עבודת קודש, מרגילה לעבירה ומביאה לידי קלות ראש. וכל ישראל, האנשים והנשים, קדושים הם, ואינם חשודים בפריצת גדרי צניעות ומוסר... כן יש להוכיח ממה שפוסקים בדין זימון... כשאוכלות עם האנשים חייבות הנשים בזימון, ויוצאות בזימון שלנו. מזה מוכח, שאפילו במסיבה של סעודה (ואפילו סעודה גדולה שיש שם זימון בעשרה!) לא חוששים לפריצות

תקופת האחרונים:

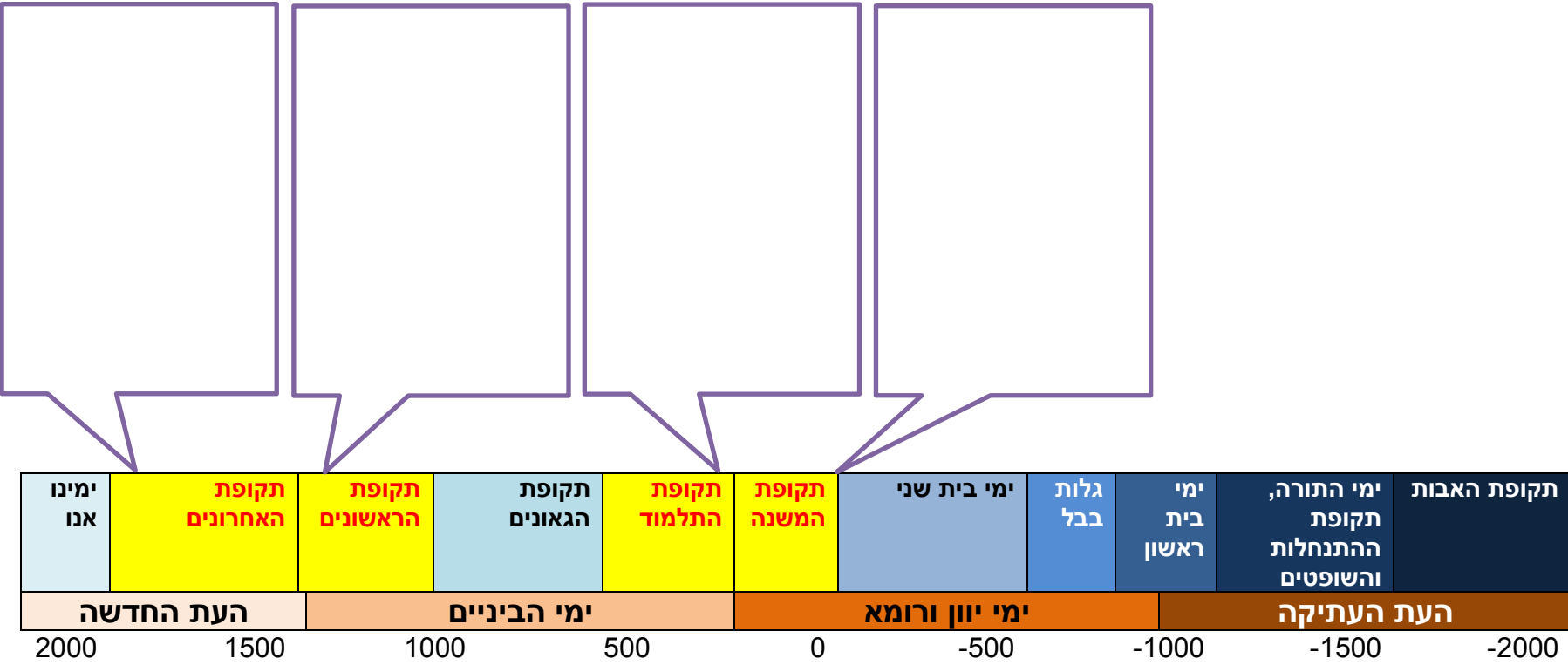
הרב בן ציון חי עוזיאל
הרב הראשי הספרדי הראשון של
מדינת ישראל

- מה מוסיף רבי ישראל מאיר הכהן מראדין על דברי השולחן ערוך והרמב"ם?
- האם הנחת היסוד שלו זהה לדעתכם להנחת היסוד של הרמב"ם? אם כן- הסבירו מדוע. אם לא- הסבירו איזו שיטה מזכירה את שיטתו.
- באילו מקומות או אירועים סבור הרב עוזיאל שאין צורך להפריד בין נשים וגברים.
- מה הנחת היסוד שלו לרוב הנושאים?

תקופת האבות	ימי התורה, תקופת ההתנחלות והשופטים	ימי בית ראשון	גלות בבל	ימי בית שני	תקופת המשנה	תקופת התלמוד	תקופת הגאונים	תקופת הראשונים	תקופת האחרונים	ימינו
העת העתיקה		ימי יוון ורומא			ימי הביניים			העת החדשה		
-2000	-1500	-1000	-500	0	500	1000	1500	2000		

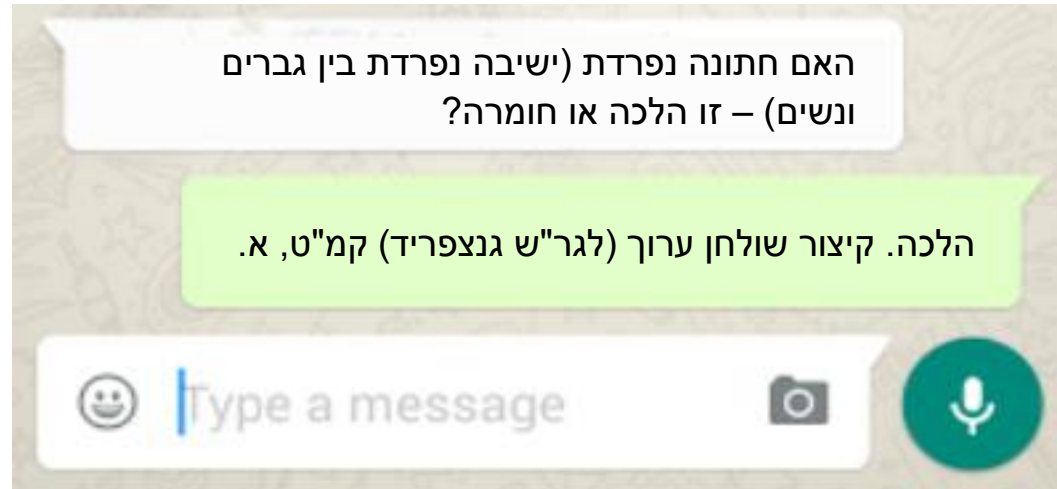
סיכום:

כתבו לצד כל אחת מהתקופות את העמדות והתנאים ביחס להפרדה בין גברים ונשים: מה היקפה, עד כמה היא רחבה, ומה מטרתה:

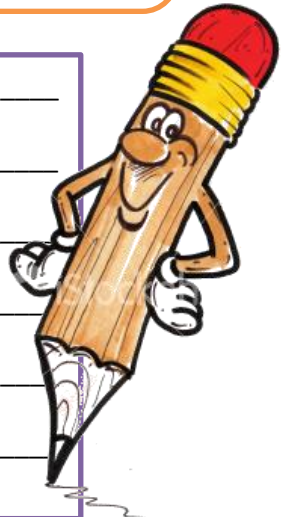

לצערנו, בימינו, ישנה תופעה של שו"ת sms. בה התשובה שמשיב הרב היא קצרה, ומתוך כך משתמע שההלכה היא חד חד ערכית, וכי אין ריבוי קולות והתפתחות לאורך הדורות בתוך ההלכה.

כמו הדוגמה שלפניכם:

- א. הציגו את מגוון העמדות ההלכתיות שאפשר להציג ביחס לשאלה זו.
- ב. הכריעו – מה לדעתכם צריכה להיות ההלכה, ונמקו מדוע.
- ג. הוסיפו האם, ואם כן- באילו מקרים, יש לדעתכם לפסוק באופן שונה מהאופן שבו הכרעתם ביחס לסוגיה זו.
- ד. בדבריכם תוכלו להוסיף נימוקים ושיקולים שלא הוזכרו בדבריהם של בעלי ההלכה שראינו ביחידה זו.

ביבליוגרפיה:

משנה, מסכת סוכה, פרק ה,

תלמוד ירושלמי, מסכת סוכה, פרק ה, הלכה ב

תלמוד בבלי, מסכת סוכה, דף נא ע"א

ספר הפרדס לבית מדרשו של רש"י דפוס קושטנדינא דף יט והוא ממעשים לבני ארץ ישראל והובא באוצר הגאונים:

משנה תורה לרמב"ם, הלכות יום טוב, פרק ו הלכה כא

משנה תורה לרמב"ם, הלכות איסורי ביאה, פרק כב, הלכה ח

רבי ישראל מאיר הכהן מראדין, משנה ברורה, אורח חיים, תקכט, סעיף קטן כב; שם, שער הציון, כא.

שו"ת משפטי עוזיאל, חושן משפט סימן ו בתשובה שעסקה בהשתתפות נשים בבחירות ובמוסדות צבוריים

http://www.hydepark.co.il/topic.asp?topic_id=2691047&forum_id=20067

עבירה לשמה

באילו מקרים אפשר לעשות עבירה לכתחילה? מה העקרונות שעומדים ביסוד רעיון זה? ומה התנאים שצריכים להתקיים בכדי לבצעו הלכה למעשה?

בימינו אנו:

החלוקה בין מעשים טובים ומעשים רעים היא לא תמיד פשוטה. יש פעמים ששני הדברים – נוגעים ואף קשורים זה בזה. המעשה הטוב, המצווה, באה יחד, או בעקבות, העבירה. ביחידה זו נדון בשאלת העבירה לשמה- עבירה שנעשית למען מטרה חיובית (לשם קיום מצווה, לשם שמיים וכו'), ובכך היא עצמה הופכת משלילית לחיובית. ונבחן באילו מקרים ובאילו תנאים – אפשר לבחור לעשות עבירה מסוג זה.

יש לי ייסורי מצפון על מה שהו שעשיתי, ואשמח לשמוע את דעתכם...
 אמא, היינו ביום ספורט בספורטק, ובסוף היום גילנו שאבד מהתלמידים
 בכיתה המקבילה, צילם במהלך היום תמונות של כל מיני גברים ונשים
 מהשכבה בפוזציה מביכות...
 אהר הצ'הריום, ידעתי שהוא יוצא ארצה, ושהוא לא אוקר איתו את הפלאפון
 ארצה.
 אז נישתי אבית שלו, ואמרתי להורים שלו שהוא אקר איתו את הפלאפון, ואם
 אני יכולה אקרא אותו מהגדר שלו. אקראתי את הפלאפון, וכמוכן גם את אבד
 הספרים – כדי שלא יבדלו, ויצאתי בבית, עברתי על התמונות, ומקתי את כל
 התמונות הבעייתיות.
 עכשיו אני מרגישה, שאולי המעשה שעשיתי הוא לא בסדר... מה דעתכם?

- חשבו, מה השיקולים במעשה שכזה- לכאן ולכאן.
- חשבו על דוגמאות נוספות מחייכם שבהם נתקלתם בערבוב שכזה בין המעשה הטוב והמעשה הרע? כיצד הכרעתם באותם המקרים?
- הציעו הגדרה או כללים שיכולים להנחות- מתי מותר ומתי אסור לבחור בדרך זו של "עבירה לשמה"?

תקופת המשנה:

מצוות הפרשת חלה היא אחת מן המצוות שנועדו לכלכל את הכוהנים. ועל כן, הפרשת חלה הניתנת לכוהן, חייבת להיעשות בטהרה. שכן אחרת הכוהן לא יוכל לאכלה. המשנה שלפנינו דנה בשאלה – מה יעשה אדם שאינו יכול לעשות את החלה בטהרה:

"מי שאינו יכול לעשות עישתו בטהרה – יעשה קבין, ואל יעשה בטומאה.

רבי עקיבא אומר: יעשנה בטומאה, ואל יעשנה קבים.

שכשם שהוא קורא לטהורה, כך הוא קורא לטמאה,

לזו קורא חלה לשם ולזו קורא חלה לשם,

אבל קביים אין בהם חלק לשם."

(משנה, מסכת חלה, פרק ב', משנה ג)

קבין - ילוש את העיסה כל קב בפני עצמו, שהוא פחות משיעור המחייב בחלה, ונמצאת העיסה כולה פטורה מן החלה. (אלבק)

יעשה בטומאה - שמוטב שיקיים מצוות הפרשת חלה, אך על פי שיצטרך לשורפה (ולא יוכל לתת כוהן), משיפקיענה מחיוב חלה (אלבק)

לשם - לשם שמיים

- הסבירו את שתי השיטות המוזכרות במשנה שלפנינו.
- חשבו – מה עומד ביסוד שיטתם של כל אחד מהצדדים?
- התוספתא למסכת חלה (א', ט) מוסיפה על האמור במשנה, את קושיית חכמים ביחס לעמדתו של רבי עקיבא: **"...אמרו לפני ר' עקיבא: אין אומרין לו לאדם עמוד וחטא בשביל שתזכה, עמוד וקלקל בשביל שתתקן."**
- על פי דברי התוספתא- מדוע חכמים מתנגדים לעמדתו של רבי עקיבא.
- מה אנו יכולים ללמוד מכאן על העיקרון שעומד ביסוד שיטתו של רבי עקיבא עצמו.
- חשבו על דוגמה שבעיניכם יש לנהוג בה כשיטת רבי עקיבא, ודוגמה שיש לנהוג בה כשיטת חכמים.

תקופת האבות	ימי התורה, תקופת ההתנחלות והשופטים	ימי בית ראשון	גלות בבל	ימי בית שני	תקופת המשנה	תקופת התלמוד	תקופת הגאונים	תקופת הראשונים	תקופת האחרונים	ימינו אנו
העת העתיקה			ימי יוון ורומא			ימי הביניים		העת החדשה		
-2000	-1500	-1000	-500	0	500	1000	1500	2000		

תקופת התלמוד:

בתקופת המשנה כפי שראינו הייתה קיימת מחלוקת בנושא העבירה לשמה (לשם שמיים, בכדי לקיים מצווה).

בתקופת התלמוד, מושג זה הולך ומתרחב, והוא מופיע בכמה סוגיות שונות. אך לצד זה נוספים לו גם כללים אחדים:

"מעשה ברבי אליעזר שנכנס לבית הכנסת – ולא מצא עשרה.

ושחרר עבדו – והשלימו לעשרה.

והיכי עביד הכא (וכיצד הרשה רבי אליעזר לעשות זאת) והאמר (והרי אמר) רב יהודה: כל המשחרר עבדו – עובר בעשה, שנאמר: "לעולם בהם תעבדו!" (ויקרא, כה, מו)

- לדבר מצווה שאני (שונה הדבר, כיוון שהיה זה לשם מצווה)

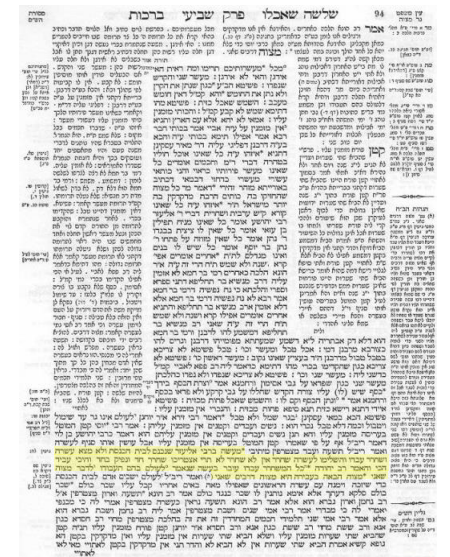
- מצווה הבאה בעבירה היא! (ועל כן אסור היה לו לעשות זאת)

- מצווה דרבים שאני"

(תלמוד בבלי, מסכת ברכות, דף מ"ז, עמוד ב)

ולא מצא עשרה - לא היה מניין שבו יכולה להתקיים התפילה בציבור.

עבדו - עבד כנעני מדובר. העבדים הכנענים באותם הימים היו עובדים גיור (מילה וטבילה) כשנלקחו לעבדות. וכל עוד היו עבדים- היו חייבים באותן מצוות שבהן נשים נשיות. ומשוחזרו - היו חייבים בכל המצוות.

- הסבירו במילים שלכם את הסיפור על רבי אליעזר ואת הקושיה של התלמוד על מעשיו.
- הנחת היסוד של התלמוד היא ש"מצווה הבאה בעבירה" – היא דבר פסול. האם אתם מסכימים עם הנחת יסוד זו?
- האם עמדת התלמוד –דומה לעמדתו של רבי עקיבא או לעמדתם של חכמים, במשנה ממסכת חלה? הסבירו.
- מה התנאי שעולה מדברי התלמוד – לביצוע של עבירה לשם זכיה במצווה?
- מה דעתכם על כלל זה שקובע התלמוד? מדוע הוא חשוב? האם בלעדיו – אין מקום לביצוע כבירה בכדי לזכות במצווה?

תקופת האבות	ימי התורה, תקופת התנחלות והשוטים	ימי בית ראשון	ימי בית שני	תקופת המשנה	תקופת התלמוד	תקופת הגאונים	תקופת הראשונים	תקופת האחרונים	ימינו
-2000	-1500	-1000	-500	0	500	1000	1500	2000	2000
העת העתיקה			ימי יוון ורומא			ימי הביניים			העת החדשה

מלכתחילה – אין להורות לאדם לעבור עבירה בכדי לזכות במצווה, ותהא זו מצווה גדולה וחשובה, או אף מצוות הרבים. תחת זאת עלינו לזכור שמצווה הבאה בעבירה – פסולה היא והקב"ה שונאה!

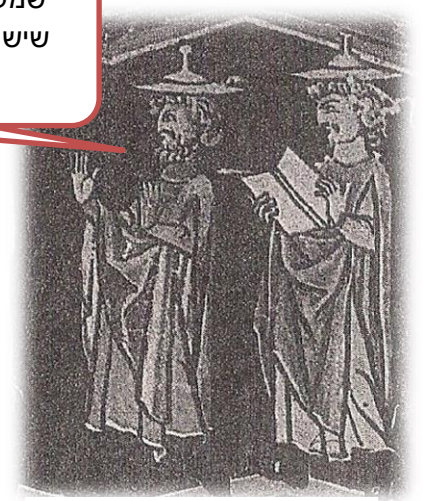
אך לאחר מעשה – כמובן שאדם שעשה זאת מתוך כוונה לשם שמיים, ולא חלילה בכדי לעבור את העבירה- קדוש יאמר לו.

הרמב"ם- רבי משה בן מימון
1135-1204

שמענו ממורנו ורבינו ר"י הזקן (רבי יצחק בן שמואל) שיש מקום לעשות עבירה לכתחילה, רק במקרה שבו מנגד עומדת מצווה גדולה ביותר.

תקופת הראשונים:

ציור מתקופת בעלי התוספות, מחזור לייפציג, גרמניה המאה ה-13

- מהו התנאי לביצוע עבירה לשמה (לשם קיום מצווה, לשם שמיים) שמוסיפים בעלי התוספות.
- האם גם לדעתכם צריך לקחת בחשבון את השיקול של חשיבותה ומרכזיותה של המצווה (ואולי גם של העבירה)?
- מהם לדעתכם השיקולים שעל פיהם יש לקבוע את גודלה וחשיבותה של מצווה? האם הדבר בכלל אפשרי?
- מה דעתכם על החלוקה שעושה הרמב"ם – בין לכתחילה לבין לאחר מעשה?

תקופת האבות	ימי התורה, תקופת ההתנחלות והשופטים	ימי בית ראשון	גלות בבל	ימי בית שני	תקופת המשנה	תקופת התלמוד	תקופת הגאונים	תקופת הראשונים	תקופת האחרונים	ימינו
העת העתיקה			ימי יוון ורומא				ימי הביניים		העת החדשה	
-2000	-1500	-1000	-500	0	500	1000	1500	2000		

ה"מי שילוח"
רבי מרדכי יוסף ליינר

יש את דרכו של אפרים- ההולך אחר ההלכה, הדין והחוק המקובל בכל מה שהוא עושה. אך לעומתו יש את דרכו של יהודה- שבכל רגע, בכל סיטואציה, מבקש לחקור ולברר מה האמת הנכונה באותה שעה, ואין הוא מוכן לעשות את המצוות כ"מצוות אנשים מלומדה.

ולכן, מעת לעת הוא ימצא שהאמת עומדת בניגוד להלכה ולחוק, והוא יעשה כנגדם כמו שנאמר: "עת לעשות לה' הפרו תורתך" (תהילים קיט, קנו).

יש שני תנאים לביצוע עבירה לשמה: תנאי ראשון – שלא יהנה מאותה העבירה כלל. והתנאי השני- שיש לחשב מה היחס בין חומרת העבירה לבין חשיבותה של המצווה. ועל כן נכון להתייעץ עם רב מובהק...

בנוסף, אין לאיש לתור אחר מצוות חדשות ולעשות עבירה לשמה... שכן, למרות שאמרו חכמים: גדולה עבירה לשמה... – מכל מקום, זה אינו אלא כשמוכרחים לעשות עבירה לשם שמיים, אבל להמציא עצמו לכך לעשות עבירה לשם שמיים אין זה דרך הישר...

תקופת האחרונים:

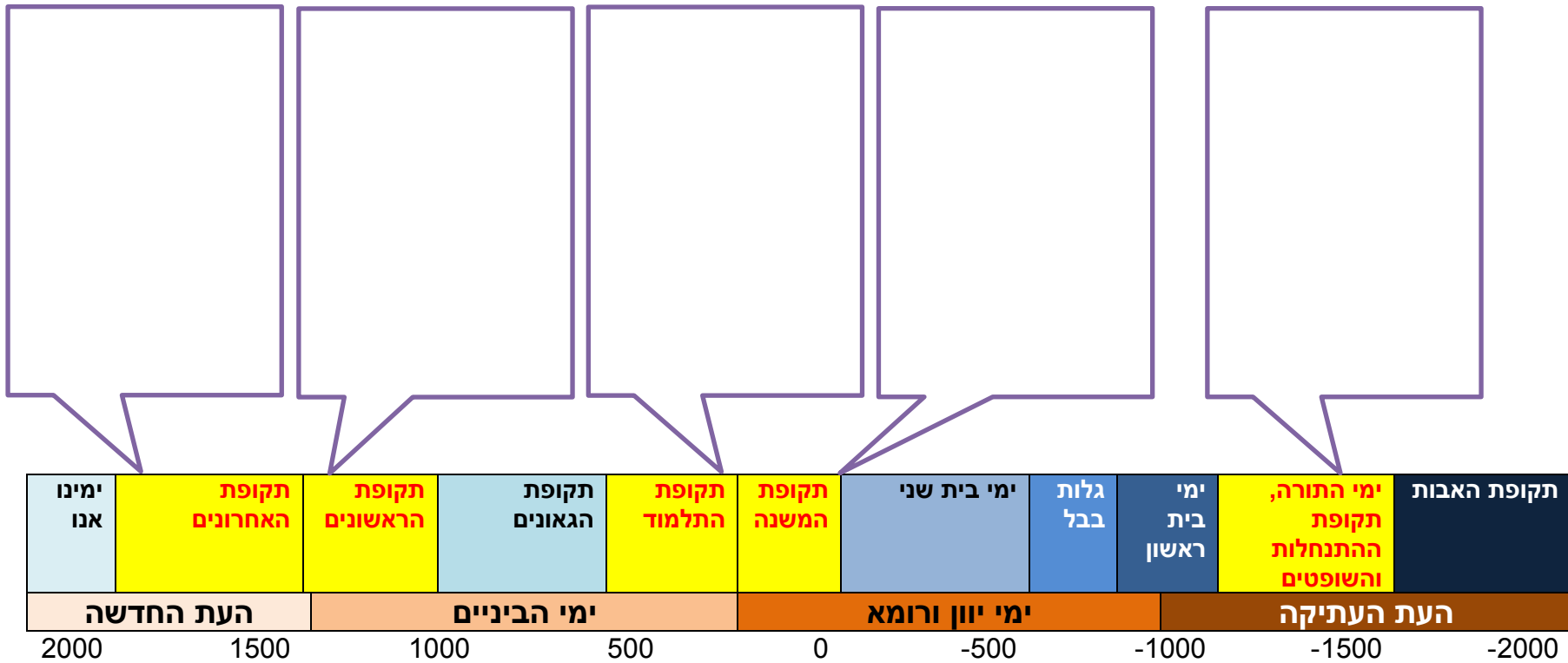
הנצי"ב מוולוז'ין
הרב נפתלי צבי יהודה ברלין
(1816-1893) ראש "אם הישיבות"-
ישיבת וולוז'ין
מראשי תנועת חובבי ציון

- איזה תנאי מהתנאים שקובע הנצי"ב מוולוז'ין הוא חידוש ביחס לדברי הראשונים שראינו?
- איזה תנאי מהתנאים שקובע הנצי"ב מוולוז'ין אפשר לסמוך על דברי בעלי התוספות?
- מה החידוש של רבי מרדכי יוסף ליינר, בעל ה"מי שילוח" ביחס לכל המקורות שראינו עד כה?
- המי שילוח והנצי"ב מוולוז'ין מציגים שתי עמדות הפוכות מנוגדות. הציעו דרך אמצע ביניהם.
- עם איזה מהעמדות (כולל עמדות הביניים שהצגתם) אתם מזדהים יותר? מדוע?

תקופת האבות	ימי התורה, תקופת ההתנחלות והשופטים	ימי בית ראשון	גלות בבל	ימי בית שני	תקופת המשנה	תקופת התלמוד	תקופת הגאונים	תקופת הראשונים	תקופת האחרונים	ימינו
העת העתיקה			ימי יוון ורומא			ימי הביניים		העת החדשה		
-2000	-1500	-1000	-500	0	500	1000	1500	2000		

סיכום:

כתבו לצד כל אחת מהתקופות את העמדות והתנאים ביחס לקיום עבירה לשמה- עבירה לשם קיום מצווה, עבירה לשם שמיים:

אני רוצה לספר לכם סיפור אישי.

אני שומר כשרות. כך הונכתי בבית, וכך אני מאמין שיש אלהים..

אבל הגבירה שלי באה מהשפטה לא דתית. ובשבת הקרובה אנחנו אמורים להתארגן אצל סבתא שלה – שלא שומרת כשרות.

ואני מתלבט מה לעשות: האם לאכול רק אוכל קנוי או אוכל שאביא איתי, או לכבד אותה ולאכול אצלה את מה שהיא מבישה.

מצד אחד, גשוב אי לכבד אותה, ואני יודע שאם לא אוכל מהאוכל שלה היא תישאל. ולכן, אולי צריך אומר במקרה שכזה שזו "עבירה לשמה", עבירה שאני

עושה לא אמען עצמי, ולא בכדי איהנות ממנה. אלא בכדי לכבד את האהבה, ולקיים בכך מצוות ו"אהבת ארעך כמוך" ומצוות "והדריג פני צקן".

אך מצד שני, גשוב אי לשמור כשרות לא פגום משגשוג אי לקיים את "ואהבת ארעך כמוך", ולאכול אצלה בכדי שלא אפגוע בה. זה גשוב, אבל נראה אי גם

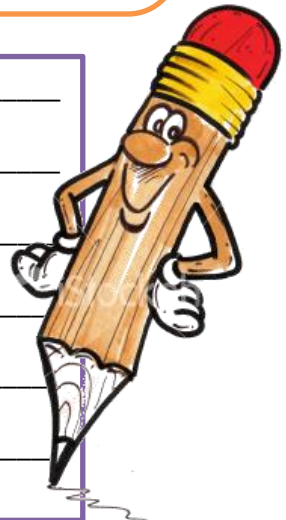
קצת כ"מצווה הבאה בעבירה".

מה אדעתיכם אני צריך לעשות?

נסחו את תשובתכם לאור המקורות שלמדנו ביחידה זו.

כדאי להתייחס לפחות לחלק מהנקודות שעלו מהמקורות שלמדנו:

מצוות רבים, מצווה גדולה, לכתחילה או לאחר מעשה? הנאה מהעבירה, הכרעה אישית או לאחר התייעצות? עם מי מתייעצים? האם נכון לחפש לעשות מעשים שכאלו, או להידרש אליהם רק כשהם מתרחשים?

ביבליוגרפיה:

משנה, מסכת חלה, פרק ב, ג.

תוספתא, מסכת חלה, פרק א', ט.

תלמוד בבלי, מסכת ברכות, דף מ"ז ע"ב.

תוספות בבא בתרא, דף י"ג ע"א, ד"ה: כופין את. וכן בתוספות על מסכת פסחים דף פ"ח ע"ב ד"ה: כופין את.

משנה תורה לרמב"ם, הלכות איסורי מזבח, פרק ה, הלכה ; ועל פי הפרשנות של הרב נחום אליעזר רבנוביץ, "למשנה תורה לרמב"ם, הלכות תפילין ד, יא, הוצאת מעליות.

הנצי"ב מוולוז'ין: הרחב דבר, בראשית כ"ז, ט אות א; שו"ת משיב דבר, חלק ב סימן ט; העמק דבר, סוף פרשת שלח

"מי שילוח" לרבי מרדכי יוסף ליינר, חלק א, פרשת וישב

כשרות

"לא תבשל גדי בחלב אמו" –

כיצד הפך האיסור: "לא תבשל גדי בחלב אמו" להפרדה של שלוש שעות בין אכילת בשר לאכילת מאכלי חלב?

בימינו אנו:

ישנה בדיחה ידוע הנוגעת בהלכות בשר בחלב:

מספרים, שכאשר עזר משה אסין לקבל את התורה, הוא קבל בין היתר את הציווי הייחודי: "לא תבשל גדי בחלב אמו".

אמר משה אלמדין: אה, אתה מתכוון – לא תאכלו בשר עם חלב?

ענה אלמדין: אה! אני מתכוון "לא תבשל גדי בחלב אמו".

ושם שאל משה: אה, אתה מתכוון שצריכים כיום (פרדיזם) מאכלי בשר וכיום (פרדיזם) מאכלי חלב?

ומשיב אלמדין: אה! אני מתכוון לא תבשל גדי בחלב אמו.

ממשיך משה לשאול: אה, אני מבין! צריך לכתוב שש שעות בין אכילת בשר לאכילת חלב!

ענה אלמדין ביאוש: אה!...אני מתכוון - "לא תבשל גדי... לאר משה, תעשו מה שאמרו חז"ל...."

- על פי מה שאתם מכירים - כמה זמן שוהים בין אכילת בשר לאכילת מאכלי חלב?
- האם באותו האופן שוהים בין אכילת מאכלי חלב- ואכילת בשר?
- על פי הידוע לכם - מי קבע את החוקים האלו?
- וכיצד הם קשורים, אם בכלל, לאיסור "לא תבשל גדי בחלב אמו"?

ביחידה זו נוכל לענות במידה רבה על השאלה העומדת ביסודה של בדיחה זו: כיצד הפך האיסור המצומצם והמוגדר - "לא תבשל גדי בחלב אמו" למערכת ההפרדה שבין הבשר והחלב – שאנו מכירים כיום. האמנם היה זה אדם אחד, תקופה אחת, החלטה אחת- שהובילו לפער הזה?

תקופת האבות	ימי התורה, תקופת ההתנחלות והשופטים	ימי בית ראשון	גלות בבל	ימי בית שני	תקופת המשנה	תקופת התלמוד	תקופת הגאונים	תקופת הראשונים	תקופת האחרונים	ימינו אנו
העת העתיקה				ימי יוון ורומא			ימי הביניים		העת החדשה	
-2000	-1500	-1000	-500	0	500	1000	1500	2000		

תקופת האבות:

וישא עיניו וירא והגה שילשה אנשים נעבים עליו; וירא וירץ לקראתם מפתחו האהל וישתחו ארצה. ויאמר: אדני, אם נא מצאתי זון בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך. יקח נא מעט מים ורוצו רגליכם והשענו תזות העץ. ואקוזה פת לזם וסעדו לככם, אזור תעברו, כי על כן עברתם על עבדכם; ויאמרו: כן תעשה כאשר דברת וימהר אברהם האהלה אל שרה; ויאמר: מיהרי שילש סאים קמחו סלת לוישי ועשי עגות. ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב ויתן אל הזער וימהר לעשות אתו. ויקח זמאה וזלב ובן הבקר אשר עשה, ויתן לפניהם, והוא עמד עליהם תזות העץ, ויאכלו.
(בראשית י"ז, ב-ז)

- תארו - מה הגיש אברהם לאורחים?
- האם הוא הפריד בין "בשר" ו"חלב"?
- כיצד אתם מסבירים זאת?

ימינו אנו	תקופת האחרונים	תקופת הראשונים	תקופת הגאונים	תקופת התלמוד	תקופת המשנה	ימי בית שני	גלות בבל	ימי בית ראשון	ימי התורה, תקופת ההתנחלות והשופטים	תקופת האבות
העת החדשה		ימי הביניים			ימי יוון ורומא			העת העתיקה		
2000	1500	1000	500	0	-500	-1000	-1500	-2000		

ימי התורה:

לא תבשל גדי בחלב אמו.
(שמות כ"ג, יט)

- הסבירו במילים שלכם – מהו האיסור שלפנינו.
- האם לדעתכם איסור זה הוא דוגמה לסוגי איסורים, או איסור ספציפי? נמקו את עמדתכם.
- האם לדעתכם- מעשיו של אברהם אבינו נכללים אף הם תחת האיסור: "לא תבשל גדי בחלב אמו". הסבירו את עמדתכם.
- מה הטעם שלדעתכם עומד ביסודו של איסור זה.
- שאלו את הוריהם, בדקו בפרשנים על פסוק זה, או חפשו באינטרנט- טעמים נוספים שנתנו לאיסור זה.

ימינו אנו	תקופת האחרונים	תקופת הראשונים	תקופת הגאונים	תקופת התלמוד	תקופת המשנה	ימי בית שני	גלות בבל	ימי בית ראשון	ימי התורה, תקופת ההתנחלות והשופטים	תקופת האבות
העת החדשה		ימי הביניים			ימי יוון ורומא			העת העתיקה		
2000	1500	1000	500	0	-500	-1000	-1500	-2000		

תקופת המשנה:

"כל הבשר אסור לבשל בחלב, חוץ מבשר דגים וחגבים*."
 ואסור להעלותו עם הגבינה על השולחן, חוץ מדגים וחגבים. [...]
 העוף עולה עם הגבינה על השולחן ואינו נאכל – כדברי בית שמאי;
 בית הלל אומרים: לא עולה ולא נאכל.
 אמר רבי יוסי, זו מקולי בית שמאי, ומחומרי בית הלל.
 ובאיזה שולחן אמרו? בשולחן שהוא אוכל עליו; אבל בשולחן שהוא סודר עליו את
 התבשיל, נותן זה בצד זה, ואינו חושש".

(מסכת חולין פרק ח' משנה א')

*ישנם כללים בתורה הקובעים אילו חגבים מותרים באכילה, ואילו אסורים משום שרץ. במרבית
 קהילות ישראל לא נהגו לאכול חגבים כיוון שלא נשמרה מסורת הפסיקה בעניין זה. ואולם יש
 קהילות אחדות ששמרו את מסורת הפסיקה בעניין זה ואכילת חגבים מסוימים – מותרת לשיטתם גם
 בימינו.

- כיצד הבינו חכמי המשנה את האיסור "לא תבשל גדי בחלב אמו"? האם הם ראו בו כלל עקרוני, או רק איסור ספציפי? הוכיחו את דבריכם מהמשנה שלפנינו.
- לאור דברים אלו, מדוע מעמדו של בשר הדגים, בשר החגבים, ובמידה מסוימת גם בשר העוף – שונה מהמעמד של יתר סוגי הבשר?
- איזה עוד איסור הוסיפו חלק מהחכמים על האמור בתורה בנוגע לדין זה.
- מי מבין החכמים היו אלו שהחמירו והוסיפו את האיסור הזה ומי היו שהקלו בו?
 • האם כך הוא הדבר בדרך כלל?
 • מדוע לדעתכם הוסיפו חכמים את האיסור הזה? ממה חששו?

תקופת האבות	ימי התורה, תקופת ההתנחלות והשופטים	ימי בית ראשון	גלות בבל	ימי בית שני	תקופת המשנה	תקופת התלמוד	תקופת הגאונים	תקופת הראשונים	תקופת האחרונים	ימינו
העת העתיקה		ימי יוון ורומא			ימי הביניים			העת החדשה		
-2000	-1500	-1000	-500	0	500	1000	1500	2000		

”אמר רב חסדא: אכל בשר – אסור לאכול גבינה. גבינה- מותר לאכול בשר.”

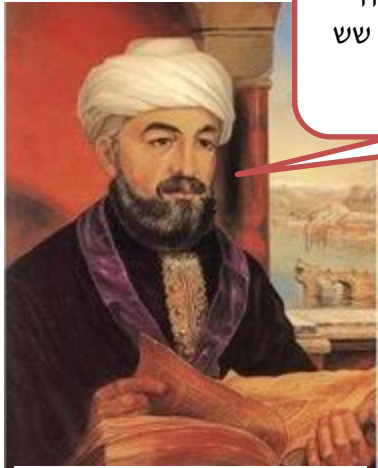
[...] **אמר מר עוקבא: אני לעניין זה כמו חומץ בן יין ביחס לאבי. שכן אבי, כאשר היה אוכל בשר – לא היה אוכל גבינה עד למחרת באותה השעה. ואילו אני- באותה הסעודה שאני אוכל בשר, אין אני אוכל גבינה, אבל לסעודה אחרת- אני אוכל.”**

(מתורגם מתוך תלמוד בבלי, מסכת חולין, ק”ה, עמוד א)

- מה מוסיף רב חסדא, מחכמי התלמוד, על דבריהם של חכמי המשנה?
- האם הוא קובע כמה זמן יש להפריד בין השנים?
- כמה זמן הפריד בין אכילת בשר ואכילת חלב- אביו של מר עוקבא?
- כמה זמן הפריד מר עוקבא עצמו?
- מה אנו יכולים ללמוד על תוקפה ומעמדה של ההלכה בעניין ההפרדה בין בשר לחלב בימי התלמוד- מכך שמר עוקבא ואביו נהגו שני דברים שונים לחלוטין?

תקופת התלמוד:

תקופת האבות	ימי התורה,	ימי התנחלות	ימי השופטים	העת העתיקה	ימי יוון ורומא	ימי בית שני	תקופת המשנה	תקופת התלמוד	תקופת הגאונים	תקופת הראשונים	תקופת האחרונים	ימינו
2000	1500	1000	500	0	-500	-1000	-1500	-2000	העת החדשה	2000	1500	1000

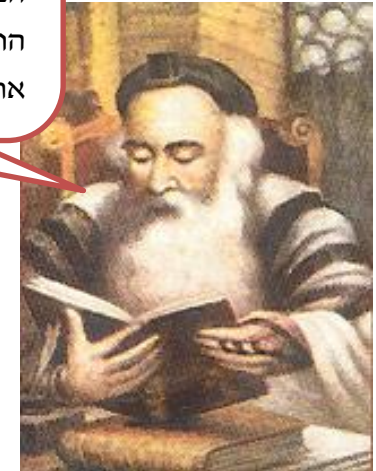

הרמב"ם - רבי משה בן מימון
1135-1204

מי שאכל בשר בתחלה, בין בשר בהמה בין בשר עוף, לא יאכל אחריו חלב עד שיהיה ביניהן כדי שיעור סעודה אחרת והוא כמו שש שעות...

כשמר עוקבא אמר שאחרי שהיה אוכל בשר בסעודה אחת, היה אוכל בסעודה אחרת חלב- הוא לא התכוון שהמתין בין ארוחת הבוקר וארוחת הערב, אלא אפילו אם הוריד את הכלים מהשולחן, בירך וסיים את הסעודה- הוא כבר יכול לאכול חלב.

תקופת הראשונים:

רבנו תם - מבעלי התוספות
1100-1171

- כמה זמן יש להפריד בין אכילת בשר לאכילת חלב- על פי בעלי התוספות?
- כמה זמן יש להפריד בין אכילת בשר לאכילת חלב- על פי הרמב"ם?
- האם אתם מכירים אנשים שנוהגים בשיטתם של בעלי התוספות או של הרמב"ם?
- האם יש מנהג שאינו מוזכר בדבריהם ביחס להפרדה בין בשר וחלב? אם כן- מהו?

ימינו אנו	תקופת האחרונים	תקופת הראשונים	תקופת הגאונים	תקופת התלמוד	תקופת המשנה	ימי בית שני	גלות בבל	ימי בית ראשון	ימי התורה, תקופת ההתנחלות והשופטים	תקופת האבות
העת החדשה		ימי הביניים			ימי יוון ורומא			העת העתיקה		
2000	1500	1000	500	0	-500	-1000	-1500	-2000		

חזקיה די סילוה
1656-1695

אמנם השולחן ערוך פסק כמו הרמב"ם שאחר אכילת בשר יש לשהות שש שעות- עד לאכילת מאכלי חלב. ואולם, בספרי- "פרי חדש"- פירוש והביאור לשולחן ערוך, הסברתי שהכוונה היא לשהות בין ארוחה לארוחה. ולכן, בימי החורף הקצרים, כאשר אין מרווח של שש שעות בין סעודה לסעודה- הרי שאפשר לאכול גבינה בארוחת הערב, גם אם עברו רק כארבע שעות מאז ארוחת הצהרים בה נאכל הבשר, וכדומה.

שמעתי, שבעקבות פרשנותי זו החל להתפתח מנהג בקרב רבים מקרב העם ששמרו כשלוש או ארבע שעות- בכל ימות השנה, בלי קשר לאורכם של הימים ולמרווחים שבין הארוחות.

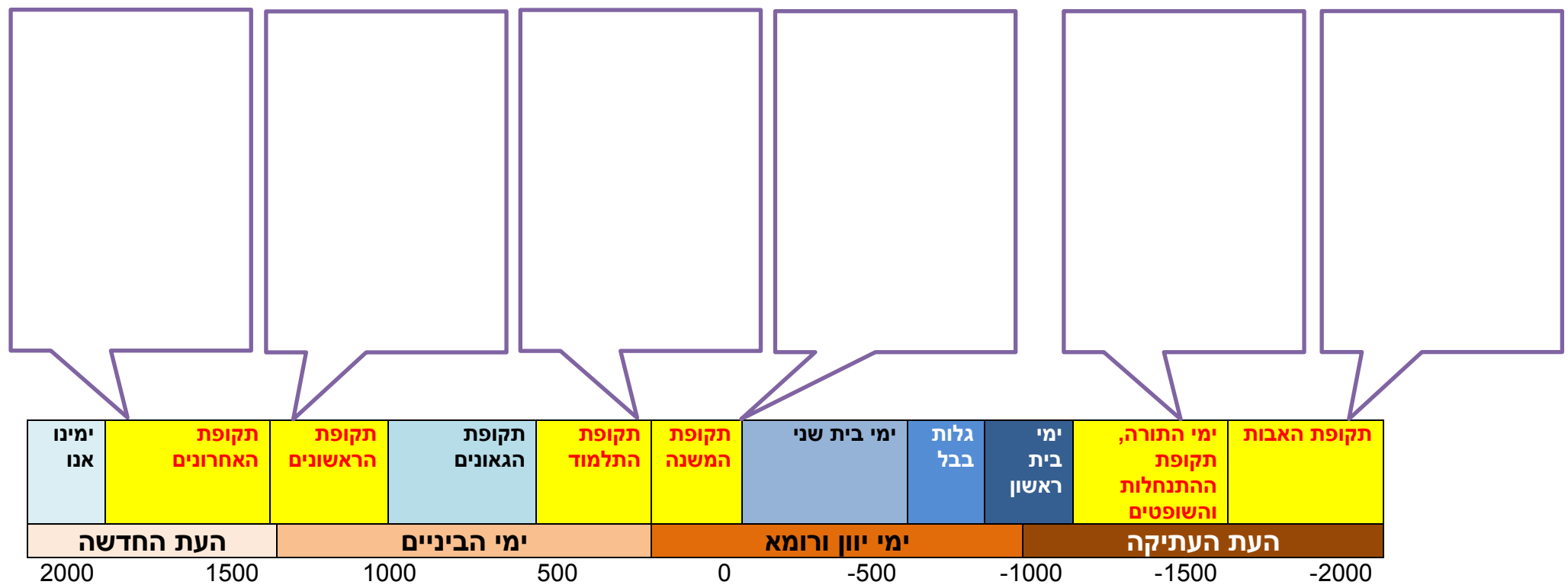
תקופת האחרונים:

- מה הייתה ההלכה שפסק רבי חזקיה די סילוה? כיצד פירש את דבריו של הרמב"ם?
- נסו לחזק את עמדתו מהמקור מתקופת התלמוד.
- מהו המנהג שהתפתח בעקבות פסיקה זו?
- האם זו הייתה כוונתו המקורית של רבי חזקיה די סילוה?
- על פי דברים אלו, מי אחראי למנהג לפיו שוהים שלוש שעות בין אכילת בשר לאכילת חלב?
- מה אנו יכולים ללמוד מכאן על התפתחות ההלכה?

תקופת האבות	ימי התורה, תקופת ההתנחלות והשופטים	ימי בית ראשון	גלות בבל	ימי בית שני	תקופת המשנה	תקופת התלמוד	תקופת הגאונים	תקופת הראשונים	תקופת האחרונים	ימינו
העת העתיקה			ימי יוון ורומא		ימי הביניים			העת החדשה		
-2000	-1500	-1000	-500	0	500	1000	1500	2000		

סיכום:

כתבו לצד כל אחת מהתקופות מה התחדש ביחס לאיסור "בשר בחלב":

אני רוצה לשתף אתכם במקרה שקרה לנו בגופש הגדול ועורר אצלנו ויכוח גדול:

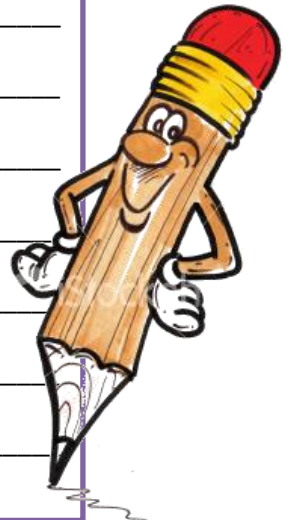
באחד הימים של הט"ו המשפחתי שלנו אכלנו צהריים מאוד מאוד מאויר. השעה הייתה בערך חמש וחצי כשסיימנו לאכול. ובאותה ארוחה אכלנו את הסנדוויץ' עם הקניק שהכנו לאתנו היום בט"ו.

כשסיימנו לאכול נסענו לבית ההארה, והגענו למקום בשעה שבע. כשכנסנו אחרי לנו פקיד הקבלה שכדאי לנו להצדיק כי ארוחת הערב מוגשת רק בין השעות שבע לשמונה, ואגריה לא נולד איהנות מהאכול שהם מציעים.

ואז הגעורה אצלנו השאלה: האם בארוחת הערב ה'זו' אנו יכולים לאכול גם גבינה, אגוז שוקו, לאכול קורנפלקס עם גלוב וכדומה. שכן עדיין לא עברו שום שעות מאז שאכלנו את הסנדוויץ' עם הבשרים, ואנו שומרים שלא לאכול מאכלי גלב- שום שעות אגרי שאכלנו בשרי. אבל מצד שני- זו הייתה השעה של ארוחת הערב, ולא הייתה באמת אפשרות אגרי.

• מה דעתכם? כיצד היה עוין אנהוג? ומדוע?

נסחו את תשובתכם לאור המקורות שלמדנו ביחידה זו:

ביבליוגרפיה:

בראשית י"ח, ב-ח

שמות כ"ג, יט

משנה, מסכת חולין פרק ח' משנה א

תלמוד בבלי, מסכת חולין, דף ק"ה, עמוד א

תוספות, חולין ק"ה עמוד א, ד"ה: לסעודתא אחריתא אכלינא

משנה תורה לרמב"ם, הלכות מאכלות אסורות, פרק ט הלכה כח

פרי חדש, על השולחן ערוה, יורה דעה, סימן פט, ו

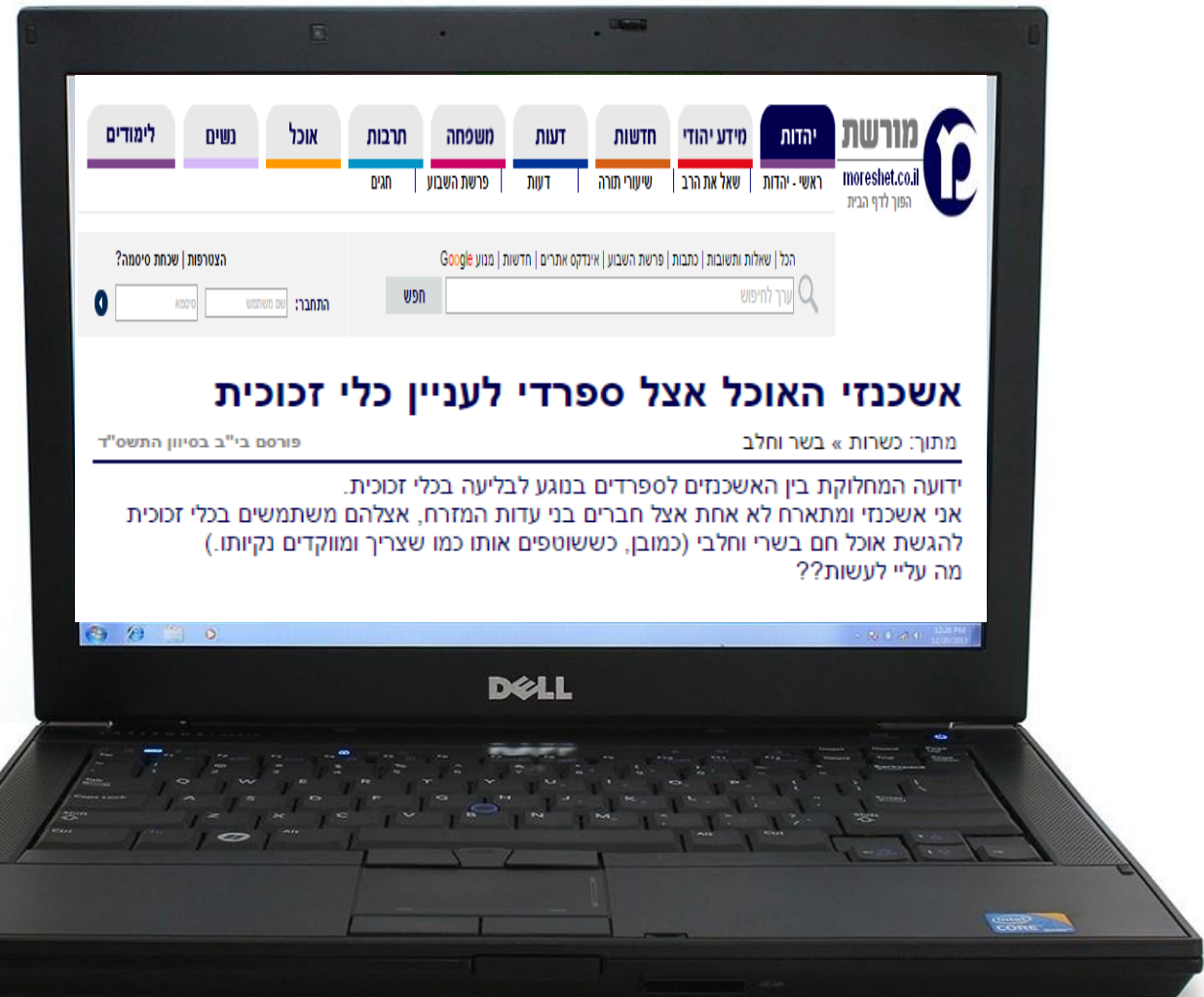
הרב דוד פרדו, מזמור לדוד, הלכות בשר בחלב פט

בשר, חלב וכלי הזכוכית שבניהם...

המצאת כלי הזכוכית בתקופת חז"ל עוררה מחלוקת הנמשכת עד ימינו – כיצד יש להתייחס לכלים אלו מבחינת ההפרדה בין בבישול בשר וחלב בהם.

בימינו אנו:

לפניכם שאלה שנשלחה באתר מורשת אל הרב יובל שרלו, ראש ישיבת ההסדר אורות שאול ברעננה:

- אילו מושגים עלינו לברר בכדי לענות על שאלה זו?
- אילו ערכים, מלבד המושגים הלכתיים, צריכים לעמוד לפנינו כשאנו שוקלים כיצד לענות על שאלה מעין זו?
- אילו מנהגים אתם מכירים הקשורים בהפרדת כלי הזכוכית לבשרי וחלבי?

תקופת המקרא:

וְכָל כְּלִי חָרֶשׁ אֲשֶׁר יִפְלֵ מֵהֶם (מהדברים הטמאים) אֵל תּוֹכּוּ כָּל אֲשֶׁר בְּתוֹכּוּ יִטְמָא וְאֹתוֹ תִשְׁבְּרוּ." (ויקרא, י"א, לג)
 "זאת חקת התורה אשר צוה יהוה את משה: אך את הזהב ואת הכסף, את הנחשת, את הברזל את הברזל ואת העפרת. כל דבר אשר יבא באש – תעבירו באש וטהרו." (במדבר, ל"א, כא-כג)

מפסוקים אלו למדו חכמים כמה כללים:

- א. מהפסוק בספר ויקרא למדו שכלי חרס הם כלים שלעולם אי אפשר להכשיר (כיוון שהם בולעים בדרך בישולם חלק מן הבישולים, וחלק מזה לעולם לא ניתן לפלוט החוצה)
- ב. מהפסוק בספר במדבר למדו שכלי מתכת הם כלים שאפשר להכשיר (כיוון שהם אמנם בולעים בדרך בישולם חלק מן הבישולים, אך בניגוד לכלי החרס, אפשר לגרום לכך שאותם דברים שנבלעו גם יפלטו).
- ג. כמו כן מאותו הפסוק הם קבעו את הכלל המנחה בהכשרת הכלים שניתן להכשיר: "כבולעו כך פולטו" – בדרך שבה הכלי בלע (את האיסור, את החמץ וכדומה) כך הוא גם מוציא אותו (את כולו, וזאת בניגוד לכלי החרס). ועל כן יש להכשיר את הכלי בהתאם לדרך שבה בשלו בו. למשל, אם השתמשו בכלי בכלי לצלות על האש, יש לצלות את אותו הכלי בשנית באש בכדי להכשיר אותו.

- על פי החוק שקבעו חכמים לאור האמור בתורה- האם ניתן להכשיר כלי חרס?
- על פי החוק שבעו חכמים לאור האמור בתורה- האם ניתן להכשיר כלי מתכת?
- מה פירוש "כבולעו כך פולטו"?
- מדוע הכלל "כבולעו כך פולטו" אנו יכול לעזור ביחס לכלי חרס?
- התורה מתייחסת לכלים מסוגים מסוימים. אך לכלים מסוגים אחרים, כמו למשל הזכוכית – היא אינה מתייחסת. כיצד לדעתכם יש להכריע בשאלה כיצד יש לנהוג בכלי הזכוכית – באם התורה לא התייחסה וקבעה האם הם ככלי חרס, ככלי מתכת, או בעלי מעמד מיוחד משלהם?

ימינו אנו	תקופת האחרונים	תקופת הראשונים	תקופת הגאונים	תקופת התלמוד	תקופת המשנה	ימי בית שני	גלות בבל	ימי בית ראשון	ימי התורה, תקופת ההתנחלות והשופטים	תקופת האבות
העת החדשה		ימי הביניים			ימי יוון ורומא			העת העתיקה		
2000	1500	1000	500	0	-500	-1000	-1500	-2000		

תקופת התלמוד:

בתקופת התלמוד, נשמרו הכללים האמורים ביחס לכלי מתכת וכלי חרס, אך התעוררה שאלה ביחס לכלי זכוכית – לגביהם לא נאמר דבר מימי המקרא או המשנה:

- מה הדמיון שמצאו רבי יוחנן וריש לקיש בין כלי החרס וכלי הזכוכית?
- מה המסקנה שאפשר להסיק מכך – מבחינת הכשרת כלי הזכוכית?
- מה הדמיון שמצאו חכמי התלמוד (שאינם מוזכרים בשם) בין כלי המתכת לכלי הזכוכית?
- מה המסקנה שאפשר להסיק מכך- מבחינת הכשרת כלי הזכוכית?
- האם ישנה הכרעה בדברי התלמוד לאחד מן הצדדים?
- כיצד לדעתכם ניתן להכריע בשאלה שכזו?
- מה אתם הייתם מכריעים?
- האם אחת העמדות המוזכרות כאן דומה לדרך שהצעתם אתם להכריע בשאלה זו?

”אמר רבי יוחנן אמר ריש לקיש:

הואיל ותחילת ברייתן (של כלי הזכוכית) מן החול –

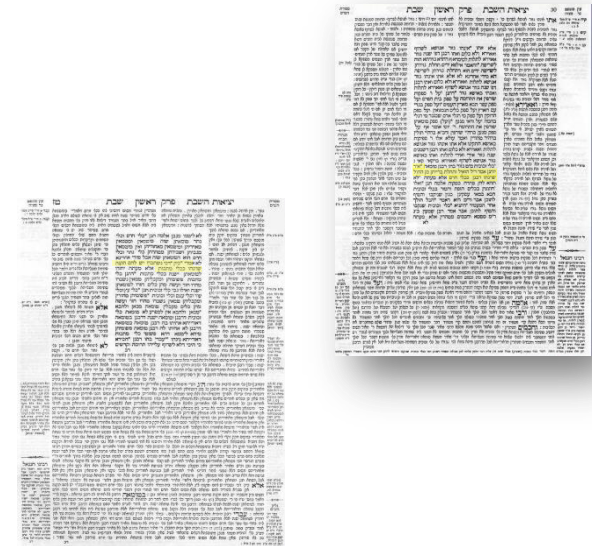
שוינהו רבנן ככלי חרס (השוו אותם חכמים, והתייחסו אליהם ככלי חרס).

[...]

אמרי (אמרו): כיוון דכי נשתברו יש להם תקנה (להתיך את הזכוכית באש וליצור ממנה כלי חדש) –

שוינהו ככלי מתכות (שגם אותם אפשר להתיך באש וליצור כלי חדש).”

(תלמוד בבלי, מסכת שבת, דף טו ע"ב- טז ע"א)

תקופת האבות	ימי התורה, תקופת ההתנחלות והשופטים	ימי בית ראשון	גלות בבל	ימי בית שני	תקופת המשנה	תקופת התלמוד	תקופת הראשונים	תקופת האחרונים	ימינו אנו
העת העתיקה		ימי יוון ורומא			ימי הביניים			העת החדשה	
-2000	-1500	-1000	-500	0	500	1000	1500	2000	

תקופת הגאונים:

אבות דרבי נתן הוא חיבור שכלל הנראה נתחבר בימי הגאונים.

בפרק האחרון של הספר, ישנה התייחסות חדשה לכל הזכויות, שאינה משווה אותם לכלי חרס אך גם לא לכלי מתכת:

שלושה דברים בכלי זכוכית:

אינו בולע
ואינו פולט
ומראה כל מה שבתוכו.

- מה פירוש: אינו בולע?
- מה פירוש: אינו פולט?
- על פי דברים אלו – כיצד יש להכשיר כלי זכוכית? האם בכלל יש צורך להכשיר אותם?
- עמדה זו, שכנראה חדשו הגאונים, היא חידשו על פני עמדת התלמוד- שהשווה את כלי הזכוכית לכלי חרס מחד ולכלי מתכת מאידך. מה אנו יכולים ללמוד מכך?
- האם עמדה זו דומה או שונה ביחס לדרך שהצעתם אתם להכריע בשאלה מה מעמדם של כלי הזכוכית?

ימינו אנו	תקופת האחרונים	תקופת הראשונים	תקופת הגאונים	תקופת התלמוד	תקופת המשנה	ימי בית שני	גלות בבל	ימי בית ראשון	ימי התורה, תקופת ההתנחלות והשופטים	תקופת האבות
העת החדשה		ימי הביניים			ימי יוון ורומא			העת העתיקה		
2000	1500	1000	500	0	-500	-1000	-1500	-2000		

תקופת הראשונים:

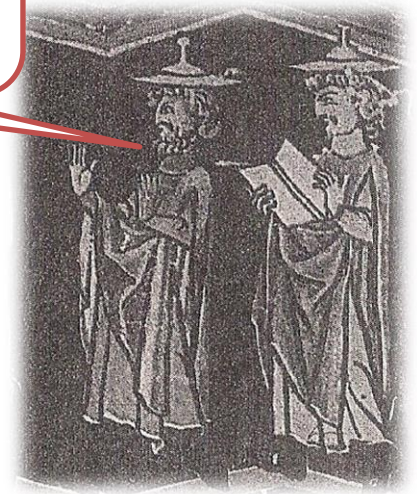
שמענו מרבנו יחיאל מפריז, שהכריע שהעיקר הוא החומר ממנו עשוי הכלי. וכיוון שהזכוכית עשויה מן החול, בדומה לכלי החרס- הרי שיש לנהוג בכלי זכוכית באותו האופן כפי שנהגים ביחס לכלי חרס.

כלי חרס – בולעים ואינם פולטים לגמרי את מה שבלעו, ועל כן אי אפשר להכשיר אותם. כלי מתכת- כשם שהם בולעים – כך הם פולטים. ועל כן דרך ההכשרה שלהם – היא באותו האופן שבו השתמשו בהם. אבל כלי זכוכית – כלל אינם בולעים.

ציור של חכמי צרפת מתוקפת רבנו יחיאל מפריז, מבעלי התוספות;

- מהי עמדתו של הראבי"ה- רבי אליעזר בן יואל? כיצד הוא מנמק את עמדתו?
- על בסיס איזה מקור הוא יכול לסמוך את דבריו?
- מהי עמדתו של רבנו יחיאל מפריז? וכיצד הוא מנמק את עמדתו?
- על בסיס איזה מקור הוא יכול לסמוך את דבריו?
- כיצד לדעתכם יש לבחון את הדברים ולהכריע בעניין זה- בדרך שבה בוחן את הדברים הראבי"ה או בדרך שבה בוחן את הדברים רבנו יחיאל?

ציור של חכמי גרמניה מתוקפת הראבי"ה- מבעלי התוספות; מחזור לייפיציג, גרמניה המאה ה-13

תקופת האבות	ימי התורה, תקופת ההתנחלות והשופטים	ימי בית ראשון	גלות בבל	ימי בית שני	תקופת המשנה	תקופת התלמוד	תקופת הגאונים	תקופת הראשונים	תקופת האחרונים	ימינו
העת העתיקה			ימי יוון ורומא		ימי הביניים			העת החדשה		
-2000	-1500	-1000	-500	0	500	1000	1500	2000		

"ויש מחמירין ואומרים דכלי זכוכית אפילו הגעלה
(הכשרה) לא מהני להו (לא מועילה להם). וכן
המנהג באשכנז ובמדינות אלו".

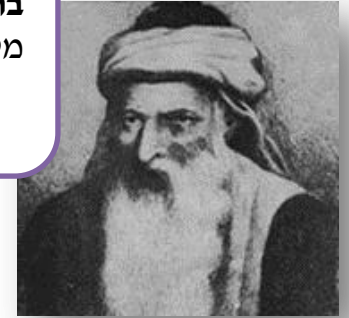
"ומיהו בדיעבד אין להחמיר כולי האי (אבל
בדיעבד- אין להחמיר באופן שכזה)".

(הגהות הרמ"א, שולחן ערוך אורח חיים, סימן תנא סעיף
כו; שו"ת דרכי משה, סימן תנא, אות יט)

"כל זכוכית... – אין צריכים שום הכשר, שאינם
בולעים, ובשטיפא בעלמא סגי להו (ובשטיפה רגילה
מספיק)

(שולחן ערוך, אורח חיים, סימן תנא, סעיף כו)

תקופת האחרונים:

רבי יוסף קארו, בעל "השולחן ערוך"
מגדולי פוסקי ספרד בתקופת
האחרונים

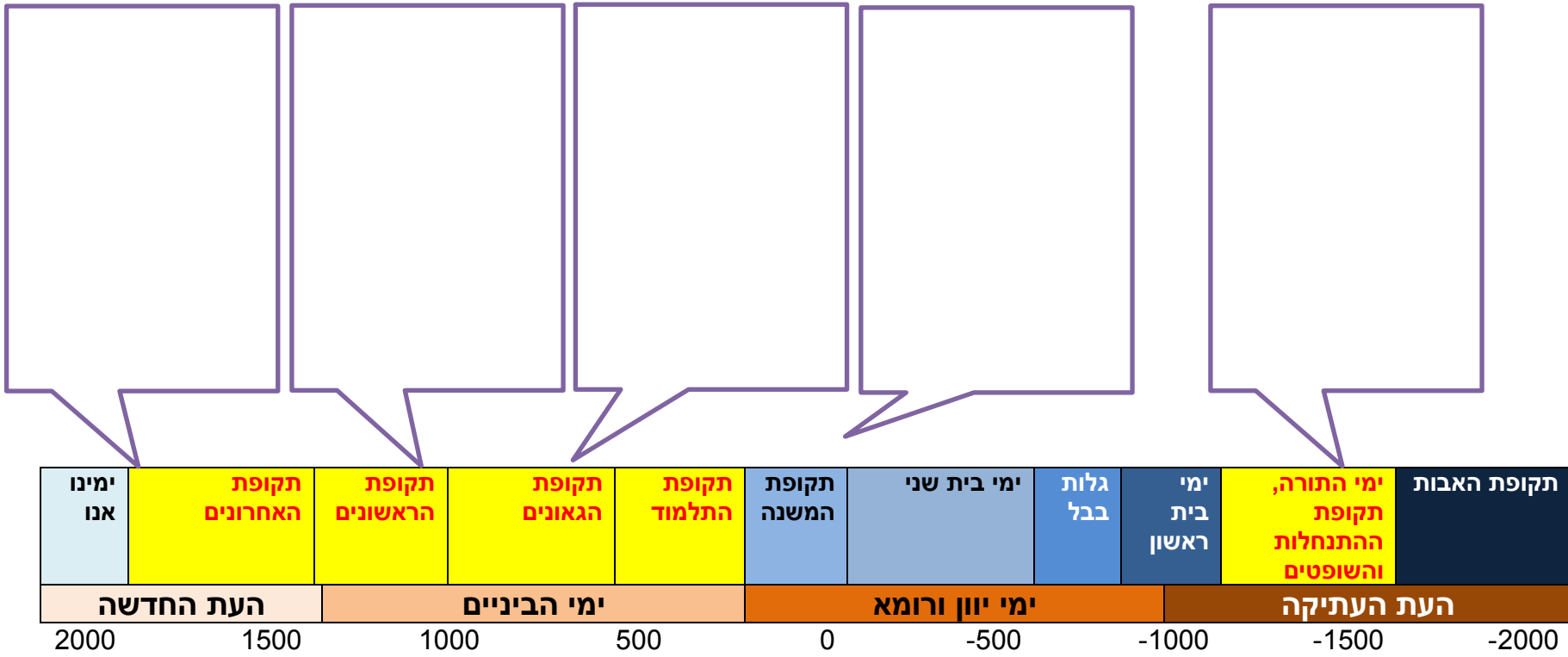
- האם לשיטת השולחן ערוך – כלי זכוכית צריכים הכשרה כלשהי?
- האם לשיטת הרמ"א- ישנה דרך כלשהי להכשיר כלי זכוכית?
- האם שיטתו של הרמ"א היא חובה פשוטה או חומרא?
- הרמ"א סומך את דבריו לא רק על מקורות. על מה הוא סומך את דבריו?
- מדוע חשוב לרמ"א לכתוב במפורש שעל כך הוא סומך את דבריו? מה אנו יכולים ללמוד מכאן?
- כיצד מסייג הרמ"א את דבריו בציטוט השני שלו?
- האם אתם מכירים מחלוקת דומה שבה הפער בין הפסיקה הנוהג ההלכתי האשכנזי והנוהג ההלכתי הספרדי הוא כה תהומי? כיצד ניתן ליישב פער תהומי זה עם הקריאה של חכמים: "שלא תעשה התורה לשתי תורות"?

רבי משה איסרליש בעל
"המפה" על השולחן ערוך,
מגדולי פוסקי אשכנז
בתקופת האחרונים

ימינו אנו	תקופת האחרונים	תקופת הראשונים	תקופת הגאונים	תקופת התלמוד	תקופת המשנה	ימי בית שני	גלות בבל	ימי בית ראשון	ימי התורה, תקופת התנחלות והשופטים	תקופת האבות
העת החדשה		ימי הביניים			ימי יוון ורומא		העת העתיקה			
2000	1500	1000	500	0	-500	-1000	-1500	-2000		

סיכום:

כתבו לצד כל אחת מהתקופות את העמדות ביחס לשאלת מעמדם של כלי הזכוכית – האם ניתן להכשירם ומדוע:

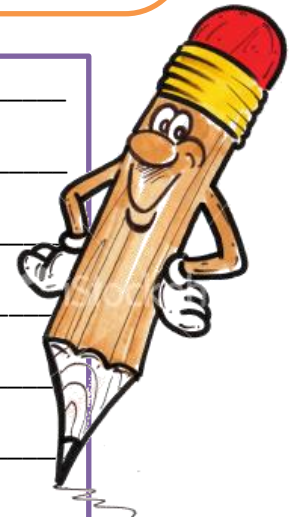
כעת נשוב אל השאלה שבה פתחנו, ונענה עליה לאור המקורות שלמדנו ביחידה זו:

ידועה האמונה בין האשכנזים אספרדים בנגיע אבשה בכלי זכוכית.
אני אשכנזי ומתארם לא אהג אצל אברים בני ערוב המצרים.
אצלם משתמשים בכלי זכוכית אהגשג אולא אג בשרי וגלבי (כמובן, כששטפים אותו כמו שצריך ומודאים נקיטו).
מה ע"י אשגט??

נסחו את תשובתכם לאור המקורות שלמדנו ביחידה זו.

התייחסו בדבריכם לשאלות:

- מה הייתה עמדת הפוסקים האשכנזים בחס לשאלה זו לאורך הדורות?
- מה היה מקור לפסיקת ההלכה של הרמ"א, גדול הפוסקים האשכנזים בתקופת האחרונים, וכיצד סייג את דבריו?
- אילו שקולים יש לקחת בפסיקת הלכה מעין זו, מעבר להלכה היבשה?

ביבליוגרפיה:

ויקרא י"א, לג

במדבר ל"א, כא-כג

אבות דרבי נתן, פרק מ"א

תלמוד בבלי, מסכת שבת, דף ט"ו ע"ב- ט"ז ע"א

ספר ראבי"ה, חלק ב, פסחים, תסד

מרדכי פסחים, תקע"ד

שולחן ערוך, אורח חיים, סימן תנא, סעיף כו

הגהות הרמ"א, שולחן ערוך אורח חיים, סימן תנא סעיף כו;

שו"ת דרכי משה, סימן תנא, אות יט

שו"ת מורשת: <http://shut.moreshet.co.il/shut2.asp?id=40910>

התפתחות הפקת הזכוכית והשימוש בכלי זכוכית לאורך ההיסטוריה: <http://saritaglass.biz.preview9.logate.co.il/wp/wp-content/uploads/glass-travel.pdf>

שבת ומועדים

השתכרות בפורים

השתכרות בפורים – לכאורה מצווה דתית. האמנם? מה דעת הפוסקים על ההשתכרות, על תפקידה ועל מקומה בחיים בכלל ובפורים בפרט?

בימינו אנו:

- האם האופן שבו אתם חוגגים את פורים, והסביבה שבה אתם חוגגים כוללים גם שתייה והשתכרות?
- מה עמדתכם ביחס להשתכרות בפורים או השתכרות בכלל? מדוע?
- האם יש הבדל בין השניים?
- מדוע לדעתכם אנשים בוחרים לציין כך את פורים? מה הם מבקשים להשיג בהשתכרות הזו?
- והאם יש בעיניכם קשר משמעותי בין מעשה זה לחג הפורים? הסבירו.

- "ולמה הינך שותה?"
- "אני שותה כדי לשכוח."
- "לשכוח מה?"
- "לשכוח חרפתי."
- "וחרפתך מה?"
- "חרפת השתייה."

* בישראל – גיל השתייה החוקי של משקאות משכרים הוא גיל 18 ומעלה. מתחת לגיל זה השתייה מותרת רק בהסכמת ההורים (או האחראיים עליו על פי החוק) ובנוכחותם.

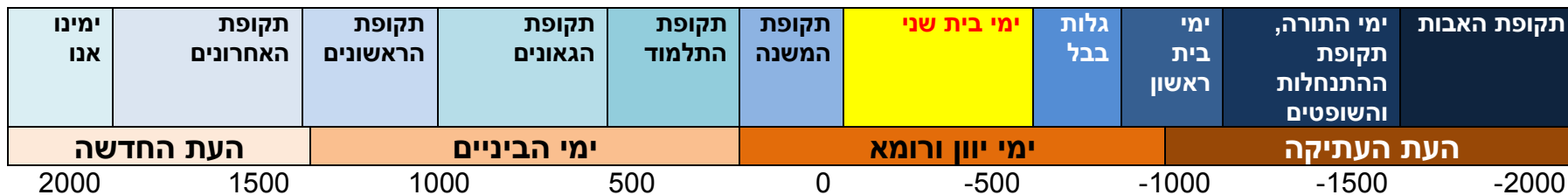
תקופת המקרא:

השתייה בפורים נזכרת כבר במגילת אסתר. אך לא נאמר מה טיבה של שתייה זו, והאם מדובר בשתייה מועטה כחלק מהסעודה בלבד או בשתייה לשם ההשתכרות?

"וַיִּכְתֹּב מְרַדְּכֵי אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל כָּל הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ, הַקְּרוּבִים וְהַרְחֻקִים. לְקִים עֲלֵיהֶם לִהְיוֹת עֹשִׂים אֶת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אָדָר וְאֵת יוֹם חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוּ בְּכָל שָׁנָה וּשְׁנָה. בַּיָּמִים אֲשֶׁר נָחוּ בָהֶם הַיְּהוּדִים מֵאִיְבֵיהֶם, וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֲבֵל לְיוֹם טוֹב; לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יָמֵי מִשְׁתָּה וְשִׂמְחָה, וּמִשְׁלַח מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ, וּמִתְּנוּת לְאֶבְיָנִים".

(מגילת אסתר, ט', כ-כב)

- מהם מנהגי חג הפורים המבוססים על פסוקים אלו?
- כיצד אתם מבינים את ההוראה: "לעשות אותם ימי משתה ושמחה"?
- האם האופן שבו עורכים את המשתה והשמחה בפורים עולה לדעתכם בקנה אחד עם "כוונת המשורר" באומרו: "לעשות אותם ימי משתה ושמחה"?
- אם כן – הסבירו מה לדעתכם הייתה הכוונה באמירה זו שבמגילה, ותארו כיצד באים לידי ביטוי "המשתה והשמחה" באופן שבו חוגגים את חג הפורים בסביבתכם.
- אם לא – תארו את הפער שבין הדברים, והסבירו מדוע לדעתכם הוא קיים.

תקופת התלמוד:

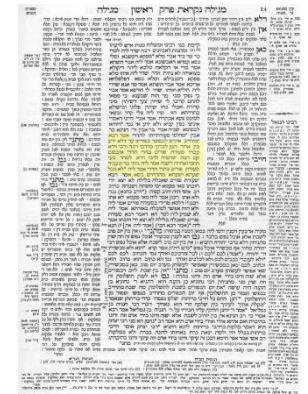
בתקופת המשנה אין זכר לנושא השתייה או השכרות בפורים. וגם בתלמוד אין עיסוק רב בעניין זה, מלבד הקטע הבא:

אמר רבא: מיחייב איניש לבסומי בפורים עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. רבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי. איבסוס. קס רבה שחטיה לרבי זירא. למחר בעי רחמי ואחייה. לשנה אמר ליה: ניתי מר ונעביד סעודת פורים בהדי הדדי. אמר ליה: לא בכל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא.

תרגום:

אמר רבא: חייב אדם להשתכר בפורים עד שלא ידע [להבחין] בין ארור המן לברוך מרדכי. רבה ורבי זירא ערכו סעודת פורים בצוותא. השתכרו. קס רבה ושחט את רבי זירא. למחרת ביקש עליו רחמים והחיה אותו. לאחר שנה אמר לו [רבה לרבי זירא]: נבוא, אדוני, ונערוך סעודת פורים בצוותא. אמר לו [=רבי זירא לרבה]: לא בכל שעה [=זמן] מתרחש נס.

(בבלי, מסכת מגילה, דף ז ע"ב)

- מה החובה שקובע רבא בדבריו?
- מה הלקח שלומדים מן הסיפור על רבה ורבי זירא?
- מה היחס לדעתכם בין האמירה של רבא לבין הסיפור שמובא לאחריה? האם הסיפור בא להתנגד ואף לבטל את החובה שקבע רבא? האם הסיפור בא כדי לסייג את אמירתו? או אולי אין קשר בין הדברים? הסבירו.

תקופת האבות	ימי התורה, תקופת ההתנחלות והשופטים	ימי בית ראשון	גלות בבל	ימי בית שני	תקופת המשנה	תקופת התלמוד	תקופת הגאונים	תקופת הראשונים	תקופת האחרונים	ימינו אנו
העת העתיקה			ימי יוון ורומא		ימי הביניים			העת החדשה		
-2000	-1500	-1000	-500	0	500	1000	1500	2000		

תקופת הראשונים:

חייב אדם להרבות בשמחה ביום זה ובאכילה ובשתיה עד שלא יחסר שום דבר. ומכל מקום אין אנו מצווין להשתכר ולהפחית עצמנו מתוך השמחה, שלא נצטוינו על שמחה של הוללות ושל שטות, אלא בשמחה של תענוג שנגיע מתוכה לאהבת השם והודאה על הנסים שעשה לנו.

ליל שיכורים הוא זה הלילה. לשמוח בין הטוב ולגילה. [...]
פורים ימלא כוסות, כדת מה לעשות. בליל חג פורים. פורים ישתו יין כל רואהו. עד לא יכיר איש את רעהו. בליל חג פורים. [...]
פורים ישתה יין ישן, ארוך האיש אשר ישן, בליל חג פורים. [...]

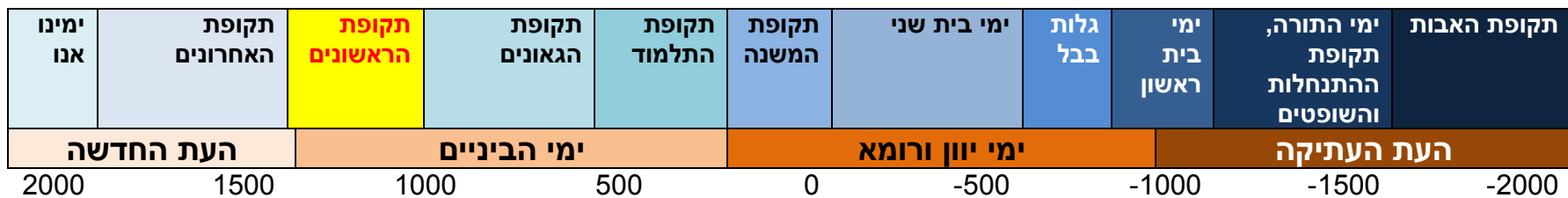
- מה העמדה העולה מן הפיוט ביחס להשתכרות בפורים?
- מהי עמדתו של המאירי ביחס לעניין זה?
- הרי"ף, מגדולי הפוסקים הספרדיים בתקופת הראשונים, פוסק להלכה את דבריו של רבא, ומשמיט את הסיפור על רבה ורבי זירא. איזה מן המקורות שלפנינו – הפיוט או המאירי – עושים מעשה דומה בדבריהם?
- עם איזה מבין השניים אתם מזדהים יותר ביחס להשתכרות בפורים? מדוע?

מחזור ויטרי -
ספר הלכה ומחזור תפילה מתקופת תלמידיו של רש"י

המאירי - רבי מנחם בן שלמה
למשפחת המאירי
פרשן תלמוד חשוב
חי בפרובנס (צרפת) בסוף המאה ה-13 ותחילת ה-14

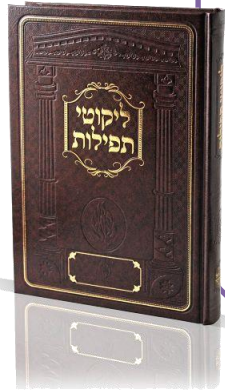
תקופת האחרונים:

ונוכה לקיים מצות השכרות של פורים כאשר צוונו חכמינו ז"ל. ותעזרנו ותשמרנו שלא יזיק לנו השתיה והשכרות של פורים כלל לא בגוף ולא בנפש, ולא נזיק שום אדם ולא שום דבר על ידי השכרות – רק נזכה על ידי השכרות של פורים לבוא לתוך שמחה גדולה וחדוה רבה ועצומה מאד, לתוך שמחה של פורים, אשר אז מאיר הארה נפלאה ועצומה שהוא 'הארת מרדכי', אשר אין דוגמתה בכל ימות השנה.

ואזכה להיות שמח בכל לב, ולשמח גם אחרים, לשמח כל ישראל עמך בשמחת פורים בחדוה רבה ועצומה מאד מאד, נגילה ונשמחה בישועתך בשמחה אמתית באופן שיהיה לך לנחת ולרצון, ותקבל שעשועים גדולים משתייתנו ושמחותינו בפורים הקדוש.

אף שנדמה לרוב ההמון שהותר לבני אדם בפורים לפרוק עול תורה ומצות מעליהם, וכל המרבה בשחוק והיתול הרי זה משובח, אבל בלי ספק ענין זה הוא רע ומר, ועון פלילי הוא, שלא הותר לנו בפורים אלא שמחה של מצוה, ולא שחוק וקלות ראש.... היודע בעצמו שאם ישתה יין לשכרה יגרום לזלזול באיזו מצוה שהיא, או שיתבטל מתפלה, או שינהוג קלות ראש וליצנות, מוטב לו שלא ישתה. [...]

וכן מבואר בנימוקי יוסף (מגילה ז ע"ב), שזה שאמרו חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, היינו לומר מילי דבדיחותא ולשמוח בשמחה של מצוה, ולא שישתגע בשכרותו וימשך אחר שחוק וקלות ראש וניבול פה, שאין זה שמחה אלא הוללות וסכלות וכו'. ... והדברים ברורים.

ליקוטי תפילות, רבי נחמן מברסלב

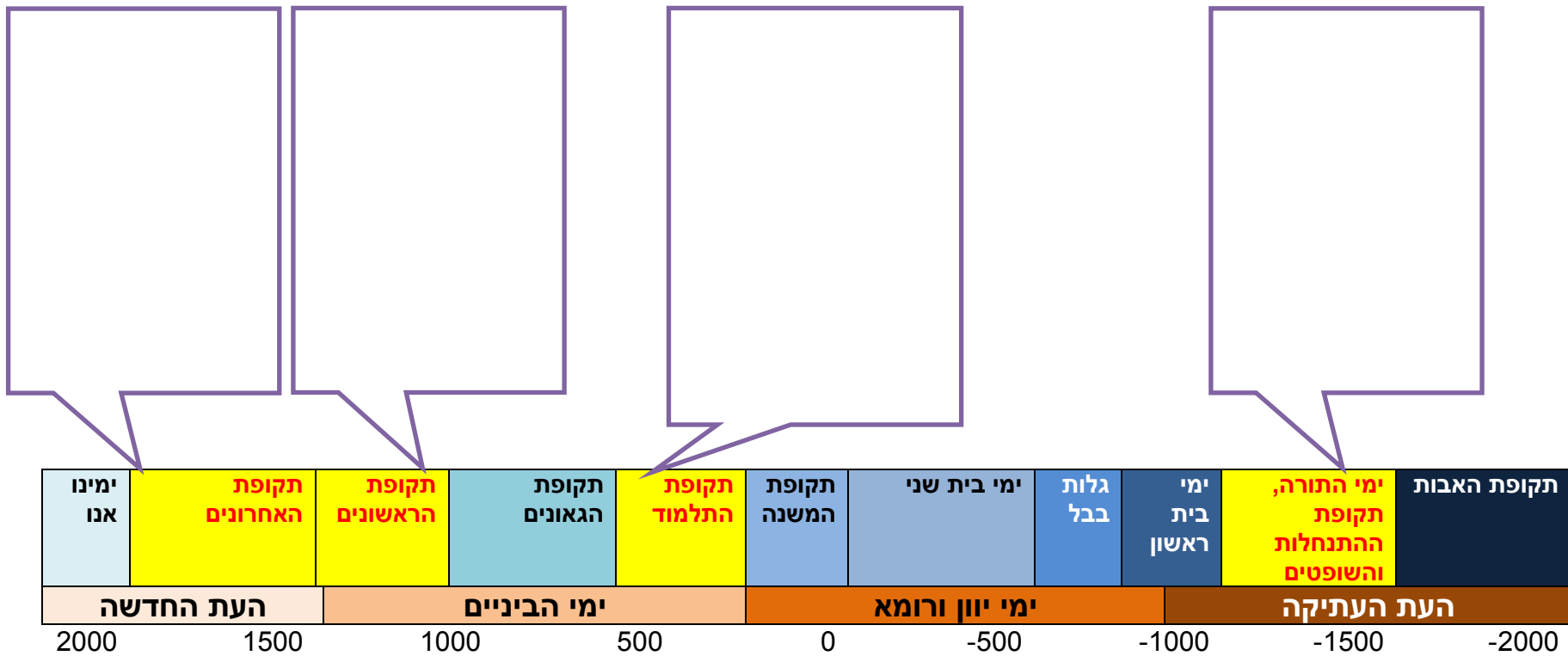
שו"ת יחוה דעת, הרב עובדיה יוסף

- מה המכנה המשותף בין עמדותיהם של רבי נחמן מברסלב והרב עובדיה יוסף בנוגע להשתכרות בפורים?
- מהו הפתרון שמציע כל אחד מהם ביחס לחששות אלו?
- לאיזו מן הגישות מתקופת הראשונים מתאימה שיטתו של הרב עובדיה יוסף?
- לאיזו מן הגישות מתקופת האחרונים מתאימה שיטתו של רבי נחמן מברסלב?
- עם איזה מהפתרונות שמציעים רבי נחמן מברסלב והרב עובדיה לחששות ביחס להשתכרות בפורים אתם מזדהים?

תקופת האבות	ימי התורה, תקופת ההתנחלות והשופטים	ימי בית ראשון	גלות בבל	ימי בית שני	תקופת המשנה	תקופת התלמוד	תקופת הגאונים	תקופת הראשונים	תקופת האחרונים	ימינו אנו
העת העתיקה			ימי יוון ורומא		ימי הביניים			העת החדשה		
-2000	-1500	-1000	-500	0	500	1000	1500	2000		

סיכום:

כתבו לצד כל אחת מהתקופות את העמדות השונות הקיימות בה ביחס לשכרות בפורים:

בבריטניה, 40% מהפניות לחדרי מיון קשורות בשתיית אלכוהול. בסך הכל, כרבע ממקרי המוות בגילאים 15-29 במערב אירופה קשורים ישירות לאלכוהול. במזרח אירופה ההערכה היא שמדובר על כשליש ממקרי המוות.

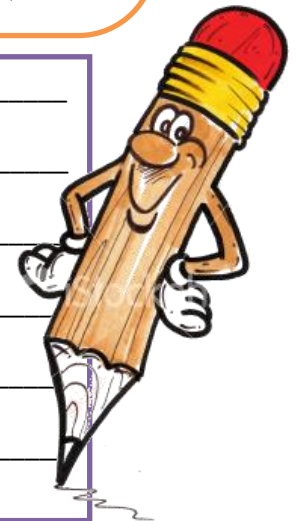

בישראל – גיל השתייה החוקי של משקאות משכרים הוא גיל 18 ומעלה. מתחת לגיל זה השתייה מותרת רק בהסכמת ההורים (או האחראיים עליו על פי החוק) ובנוכחותם.

האם אפשר לדעתכם לטעון שעל-אף שבאופן שגרתי יש להימנע מהשתכרות, הרי שבחג הפורים – יש מקום לחרוג מהמקובל ולאפשר את ההשתכרות (בהסכמת ובנוכחות ההורים)?

א. אם דעתכם היא שאין מקום להשתכרות, גם לא בפורים, נמקו את עמדתכם וחזקו אותה במקורות שונים אותם פגשנו לאורך יחידה זו.

ב. אם דעתכם היא שיש מקום לחרוג מן הגבולות המקובלים בפורים ולאפשר את ההשתכרות, נמקו את עמדתכם, חזקו אותה במקורות שונים אותם פגשנו לאורך יחידה זו, וכתבו אילו כללים צריכים להישמר בכדי לשמור על עצמנו, על הסובבים אותנו ועל כבודנו – גם כשאנו בוחרים להשתכר.

ביבליוגרפיה:

הנסיך הקטן, אנטואן דה סנט אכסופרי, תרגום אריה לרנר, הוצ' עם עובד

מגילת אסתר, ט, כ-כב

בבלי, מסכת מגילה, דף ז ע"ב

"ליל שיכורים", פיוט לליל חג הפורים, מחזור ויטרי

המאירי, בית הבחירה, מסכת מגילה, דף ז ע"ב

רבי נחמן מברסלב, ליקוטי תפילות, ח"ב, לז

הרב עובדיה יוסף, שו"ת יחוה דעת חלק ה סימן נ

"שינויים בהרגלי השתייה", מיכל רמתי, עיתון "הארץ", 15.9.2004

"חוק המאבק בתופעת השכרות" (הוראת שעה ותיקון חקיקה), התש"ע-2010 :

(עמוד 18) <http://knesset.gov.il/Laws/Data/law/2238/2238.pdf>

חשמל ביום טוב

מהכנת אוכל נפש שהותר להכין בימים טובים ועד לשאלת השימוש בחשמל ביום טוב

פתיחה:

לפניכם סיפור מיוחד במינו, שערכים רבים נלמדים ממנו וראוי ונכון לחשוב עליהם ולאמץ אותם אל חיקנו. אך אנו מבקשים ביחידה זו, להתעכב על השאלה ההלכתית העומדת ביסודו של סיפור זה, השאלה שבעצם הולידה את כל הסיפור הזה: מה עמדת ההלכה ביחס להדלקת חשמל ביום טוב?

יש סיכוי לאהבה / הרב יעקב נגן

הסיפור התחיל לפני חמש שנים בראש השנה. אחרי התפילה התחלנו לארגן סעודות חג ופתאום נפל המפסק הראשי של הבית. בחג של שלשה ימים (ימים ראש השנה ושבת מיד אחריו), בו אנחנו מארחים שתי משפחות נוספות, אין חשמל- קרי אין מקרר, אור, מיזוג, פלטה לחימום אוכל וכו'. תקוותי להחזיר את החשמל הוא שאמצא אדם שמותר לו להעלות את המפסק בחג, זאת אומרת אדם שאינו יהודי. אני מתחיל לנוע לכיוון הבסיס ובכל רגע אוהב את הרעיון פחות. נראה לי כבר מעל ומעבר שיש חיילים שנמצאים בחג בבסיס כדי לשמור עלי ועל משפחתי, אז עוד להוסיף ולבקש מחייל להשתמש בזמן החופשי שלו ללכת בחום כדי לעזור למישהו מדת אחרת להקפיד על פרטי ההלכות שלהם.

מעגל חשמלי

בבסיס אני מאתר חייל בדואי מוסלמי המשרת בבסיס. משום שאני במבוכה גדולה אני מגמגם אבל הוא לא היה צריך הרבה מילים. מיד הוא מבין את העניין, חייך אלי ובלוי להסס הסכים לבוא לעזור. תוך כדי הליכה ביחד לביתי, מהמררוקים ביישוב, התרשמתי גם מהדתיות העמוקה שלו, פתגם חוזר בפיו הוא "הכול מן השמים", וגם מהאנושיות שלו, לכל אדם שפגשנו, ילד או מבוגר הוא הקדים חיוך וברכה. מגיעים לבית, החייל מעלה את המפסק נסגר המעגל החשמלי, וחוזר האור לביתנו. ניסיונו לשכנע אותו לאכול ולנוח אצלנו לא עלו בידינו, יש לו עבודה והוא צריך לחזור לבסיס.

מעגל חיים

אני מלווה אותו חזרה לבסיס ובדרך הוא אמר לי "יש לך ילדים חמודים". ברכתי אותו שגם לו יהיה ילדים חמודים אבל אז הוא החיך התחלף בעצב והוא סיפר לי את סיפורו. כילד הוא התאהב בבחורה מהכפר שלו, ושבע שנים הוא אהב אותה בכל ליבו, אבל לפני שהתחתנו, היא נפטרה ממחלה. אחרי מותה לא נראה בכלל אפשרי להיות עם מישהי אחרת והוא החליט שלעולם הוא לא יתחתן. "אבל מה עם החיך שלך?" אני שואל "זה מבחוח" הוא עונה לי, העצב נמצא בפנים. מרשימה אותי מאוד מסירותו לאהובת ליבו, אולם זה יוסיף טרגדיה על טרגדיה אם הוא יקיים את החלטתו. גדול עלי לתת מילות עידוד לאדם שחווה דבר כ"כ קשה, אבל אולי הגעתי למקום הזה כדי להיות חוליה מחברת. ספרתי לו על האורחים שלנו לחג, ביניהם אלמנה שבעלה נרצח זמן קצר אחרי החתונה, ובתהליך קשה מלווה בהרבה תובנות עמוקות על החיים היא מצא את דרכה חזרה לחיים: לאהבה, זוגיות והורות. אני משתף אותו בדברים שלמדתי ממנה ולבסוף שינו מברכים אחד את השני בשלום.

יש סיכוי לאהבה

ארבע שנים חלפו. יום אחד אני מקבל שיחת טלפון ממספר לא מזוהה: "אתה זוכר אותי?... שואל האיש. לוקח לי הרבה זמן אבל בסוף אני מבין, מי שמתקשר אלי זה החייל הבדואי שאחרי מאמץ גדול הצליח לאתר אותי. "תדע לך, כל יום אני קורא את המכתב ששלחת לי אחרי החג." (מכתב תודה שהכיל גם תמצית של שיחתנו בחג י.נ.) "אני רוצה לספר לך שהתארסתי ואני רוצה להזמין אותך לחתונה שלי."

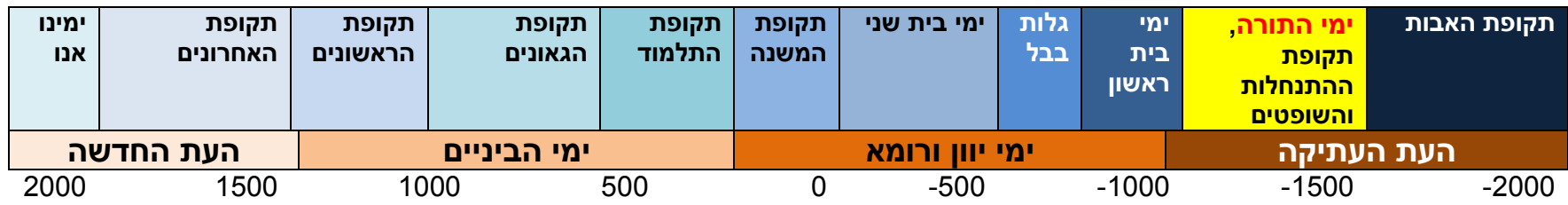
רב בחתונה בדואית

חלפה עוד שנה, והחודש, בז' אלול, הגיע סוף סוף תאריך החתונה. נסעתי לכפר בדואי בגליל, וסמוך לביתו החדש, בהשתפות אנשי הכפר, ידידי הבדואי נשא את בחירת לבו. את 53 הכבש הטבול בחלב לא יכולתי לטעום, אבל זכיתי לרקוד שעות יחד עם החתן. בתום הריקודים, חזרתי על הברכה שנתתי לו לפני חמש שנים, הברכה שפתחה את כל הסיפור, "שיהיו לכם ילדים מתוקים". הפעם היא התקבלה בשמחה רבה.

ימי התורה:

"וביום הראשון מקרא קדש וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם, כל מלאכה לא יעשה בהם, אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם".
(שמות י"ב, טז)

- על פי פסוקים אלו- מה ההבדל היחידי בין שבת ויום טוב (חג מן התורה), מבחינת האיסורים שחלים בימים אלו?
- הסבירו במילים שלכם את המילים: "אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם".
- מה נכלל בגדר "אשר יאכל לכל נפש"?
- האם גם הדלקת מדורה בכדי להתחמם- נכללת בהגדרה זו לדעתכם?
- האם בקרב משפחותיכם נוהגים כך כיום?

תקופת המשנה:

"אין מוציאים [ביום טוב] את האור לא מן העצים, ולא מן האבנים... ולא מן המים..."

(מסכת ביצה, פרק ד', משנה ז')

אור- אש.

מן העצים- על ידי חיכוך העצים זה בזה.
מן האבנים- על ידי הקשת אבן באבן, או אבן בפלדה.
מן המים- על ידי הנחת כלי זכוכית מלא מים בשמש- וכיוון אלומת האור שנוצרת בו על חומרים הנדלקים בקלות. (ע"פ רש"י)

"בית שמאי אומרין: לא יחס אדם חמין לרגליו, אלא אם כן היו ראויים לו לשתיייה;

בית הלל: מתירין. ועושה מדורה ומתחמם כנגדה".

(מסכת ביצה, פרק ב', משנה ד')

- המשנה מתייחסת לאופן שבו היו מפיקים אש בימיה. כתבו את הרעיון המופיע במשנה כמתייחס למציאות החיים שלנו כיום.
- על פי משנה זו- כיצד יש להבין את האמירה של בית הלל לפיהם- "עושה מדורה ומתחמם כנגדה".

- מה עמדתם של כל אחד מהצדדים בדבר השאלה- האם מותר לחמם מים בשביל לרחוץ את הגוף או להתחמם כנגד המדורה?
- מה ההיגיון שעומד לדעתכם ביסוד כל אחת מהשיטות (חשבו כיצד הם מבארים את הפסוק שראינו למעלה)
- איזה מהדעות קרובה יותר לדעתכם לפשט הפסוקים?
- איזה מהדעות מרחיבה את ההיתר המופיע בפסוקים בעיניכם?

תקופת האבות	ימי התורה, תקופת ההתנחלות והשופטים	ימי בית ראשון	גלות בבל	ימי בית שני	תקופת המשנה	תקופת התלמוד	תקופת הגאונים	תקופת הראשונים	תקופת האחרונים	ימינו אנו
העת העתיקה			ימי יוון ורומא			ימי הביניים		העת החדשה		
-2000	-1500	-1000	-500	0	500	1000	1500	2000		

תקופת התלמוד:

"אין מוציאים את האור..." [התלמוד מצטט את דברי המשנה אליהם הוא עומד להתייחס]

– מאי טעמא? [מה הסיבה לכך?]

משום דקא מוליד ביום טוב. [משום שזוהי הולדת אש, ויצירת אש חרשה ביום טוב – אסורה].

(תלמוד בבלי, מסכת ביצה, דף ל"ג ע"ב)

- הסבירו במילים שלכם את הנימוק של חכמי התלמוד לנאמר במשנה.
- לאור דברי חכמי התלמוד- האם מותר להבעיר אש ביום טוב? האם מותר להעביר מאש אחת לאש אחרת ביום טוב?
- האם נתקלתם פעם במצב שבו מעבירים מאש לאש ביום טוב? מתי?

תקופת האבות	ימי התורה,	תקופת התנחלות והשופטים	ימי בית ראשון	גלות בבל	ימי בית שני	תקופת המשנה	תקופת התלמוד	תקופת הגאונים	תקופת הראשונים	תקופת האחרונים	ימינו
העת העתיקה	ימי יוון ורומא	ימי הביניים	העת החדשה								
-2000	-1500	-1000	-500	0	500	1000	1500	2000			

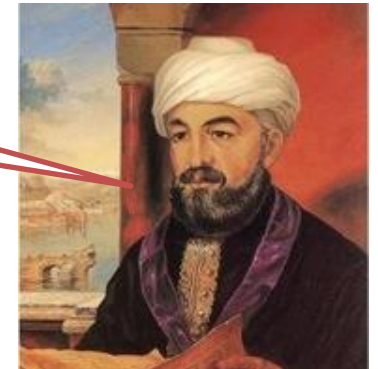
תקופת הראשונים:

בספר ההלכה שחיברתי- "ארבעה טורים" (אורח חיים, סימן תקיא, סעיף א) פסקתי להלכה ש"מותר לעשות מדורה ולהתחמם כנגדה" ביום טוב.

ר' יעקב בן אשר
1269-1343

חשוב להבין שהמחלוקת בין בית שמאי ובית הלל נעוצה בפרשנות שונה שלהם לפסוק מן התורה המתייחס לשוני שבין יום טוב לשבת. בית שמאי סוברים ששבת ויום טוב זהים לגמרי באיסורים שלהם, מלבד כל מה שקשור בבישול האוכל. ומדגישים את המילים: "אך אשר יאכל". ואילו בית הלל סוברים ששבת ויום טוב זהים לגמרי באיסורים שלהם, מלבד כל מה שקשור בכל הנאות הגוף של האדם- ובכלל זה רחצה במים חמים או ישיבה אל מול המדורה. והם מדגישים זאת מהמילים: "לכל נפש" – כל מה שנפש האדם וגופו זקוקים לו.

הרמב"ם- רבי משה בן מימון
1135-1204

- איזו דעה נפסקה להלכה- דעתם של בית הלל או של בית שמאי?
- האם פסיקה זו ממשיכה את הקו המצמצם או המרחיב את האמור בתורה?

- הסבירו במילים שלכם את נקודת המחלוקת בין בית שמאי ובית הלל על פי הסברו של הרמב"ם.
- על פי הרמב"ם- מהן המילים המרכזיות בפסוק העוסק ביום טוב- שעל גבי מבסס כל אחד מהצדדים את עמדתו.
- על פי דבריו אלו- איזה מהצדדים מפרש את הפסוק באופן מצומצם ואיזה באופן מורחב?

תקופת האבות	ימי התורה, תקופת ההתנחלות והשופטים	ימי בית ראשון	גלות בבל	ימי בית שני	תקופת המשנה	תקופת התלמוד	תקופת הגאונים	תקופת הראשונים	תקופת האחרונים	ימינו
העת העתיקה			ימי יוון ורומא			ימי הביניים		העת החדשה		
-2000	-1500	-1000	-500	0	500	1000	1500	2000		

תקופת האחרונים:

לפני כמאה ארבעים שנה הומצאה הנורה החשמלית. המצאה זו, וההמצאות שבאו בעקבותיה הקשורות בחשמל וטכנולוגיה העלו שאלות הלכתיות רבות. אחת מהן נוגעת לסוגיה בה אנו עוסקים: הדלקת אש ביום טוב. פוסקי ההלכה נחלקו בשאלה זו- האם מותר או אסור להדליק מנורה חשמלית ביום טוב?

אמנם אני מכיר פוסקים שהתירו את השימוש ביום טוב, כמו הרב בן ציון חי עוזיאל, ויש מגדולי חכמים דורנו שנוהגים כך הלכה למעשה, כמו הרב דוד שלוש, ובעקבותיהם הולכים גם קהל רב. על כן איני מוחה על מעשיהם. ואולם, לעניות דעתי אין הצדק עמם. משום שסוף כל סוף הדלקת המנורה היא איננה העברת אש בלבד, אלא יצירת אש חדשה- והולדת האש אסורה גם ביום טוב.

לעניות דעתי, מותר להדליק אור אלקטרוני (נורה חשמלית) ביום טוב. זאת משום שאין בהדלקת המנורה משום יצירת דבר חדש, והולדה של האש, אלא רק העברה שלה. וכשם שלמדנו במשנה שמותר להעביר אש בכדי להדליק את המדורה- ולהתחמם כנגדה, כך מותר להעביר את החשמל- בכדי להינות מהאור של המנורה. ואין הדבר דומה לשפשוף העצים או נקישת האבנים והפקת האש מהם- משום ששם זוהי יצירה של אש, ולא רק העברה.

הרב עובדיה יוסף
1920-2013

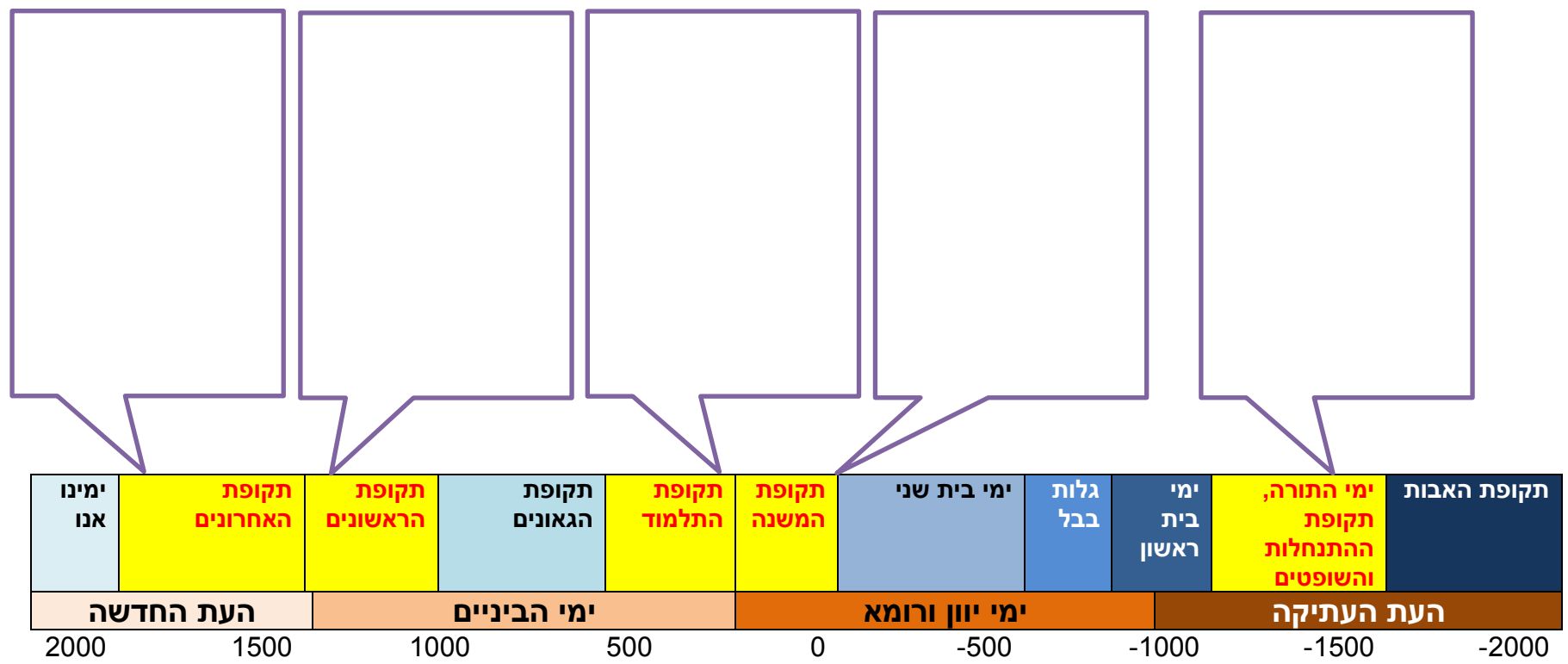
הרב יחיאל אפשטיין
1829-1908

- על איזה מקורות שלמדנו ביחידה סומכים הרב יחיאל אפשטיין והרב עובדיה יוסף את דבריהם?
- מה עומד ביסוד המחלוקת ביניהם?
- עם איזה מהדעות אתם יותר מסכימים? מדוע?

תקופת האבות	ימי התורה, תקופת ההתנחלות והשופטים	ימי בית ראשון	גלות בבל	ימי בית שני	תקופת המשנה	תקופת התלמוד	תקופת הגאונים	תקופת הראשונים	תקופת האחרונים	ימינו אנו
העת העתיקה			ימי יוון ורומא		ימי הביניים			העת החדשה		
-2000	-1500	-1000	-500	0	500	1000	1500	2000		

סיכום:

כתבו לצד כל אחת מהתקופות- מה היה החידוש שנאמר בה בנוגע להיתר "אוכל נפש" ביום טוב:

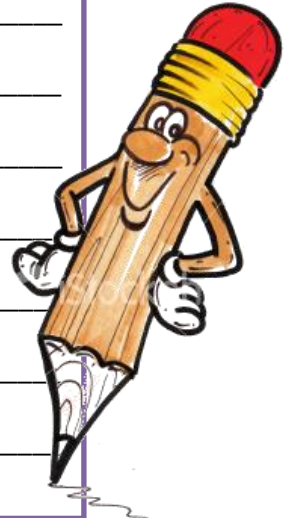

לפניכם שאלה שנשלחה לרב הראשי לישראל, הרב דוד לאו (בהיותו רב העיר מודיעין).

גבאי בית הכנסת בו הנינו מתפלל (בית הכנסת היונו בנוסט טוניסאיז, טוען כי בטונים - המדינה ממנה עזה ארצה, נהגו להדליק אור גשמי ביום טוב. בדקנו את הענין ב"ליקוט יוסף", המפנה בענין לשו"ג "גוה דעג" ומצאנו ב"ליקוט יוסף", כי אין אמת ואין להגיב באופן תקיף כאפי השתמש בגשמי ביום טוב, וכי נתן להבין כי אדעת הרב עובדיה יוסף, יש לאתק משתמשים בגשמי, אשר במדינה ממנה עזו אכן השתמשו בגשמי ביום טוב, עז מה שיסמוכו. עזי שמעתי מפי אבד המתפללים כי הרב עוציאל צ"ל, נהג להדליק אור גשמי ביום טוב. האם אכן כך?

לאור המקורות שלמדנו ביחידה זו- האם מותר להדליק אור ביום טוב?

Blank lined area for writing the answer.

כעת קראו מה השיב הרב דוד לאו לאותו אדם:

המשנה במסכת ביצה אומרת שאין מוציאים את האור לא מן העצים, לא מן האבנים וכו'.

מסבירה הגמרא שהאיסור הוא מפני שמלידי ביום טוב.

הראש"ם כתב שביום טוב מותר להעביר אש מאש מצויה, ואסור להעביר אש, אף אם צקוקים זה לצורך אוכל נפש.

אדעתא שהצדקה גמלא אסורה מפני שהיא הצדקה נצוץ - אם כן אסור להעביר אש זו ביום טוב.

אדעתא שהצדקה גמלא אסורה מפני שהוא בונה מעבא גמלא - אם כן שוב הדברי אסור, שהרי בנייה אינה מאכזה מותרת ביום טוב.

ידועות לי השמועות שהצדקה אפני שנים שמעתי אותן, אך לא שמעתי ולא ראיתי הצדקה האכתית להן.

באשר ארבע עובדיא צ"ל, לא שמעתי עבדות ישירה, אלא שמועה, וההסתמך על שמועות אינו רואה טעם והצדקה, בעיקר כשהמדיבור באיסורי גוריה.

עם הרב עובדיה שליט"א אינו משתמש בגמלא, ומאשונן לא הייתי מדויק להתיר, מפני שלא פשוט שיש בידינו כוח וגובה ההוכחה.

כיום, עם פתיחות פשוטים של ששון שבת, שאפשר להכינו מערב הגב, אינו רואה סיבה להיכנס לספקות של איסורי גוריה, וכי לא פשוט יותר למעט במלאכות ולשמו בשמחת החג בצורת מלאה?"

- הרב דוד לאו כתב: "ידועות לי השמועות שהזכרת... אך לא שמעתי ולא ראיתי הצדקה הלכתית להן". לאור המקורות שראינו ביחידה זו- האמנם אין להם הצדקה הלכתית?
- כיצד אתם מסבירים את העובדה שהרב דוד לאו מציג כך את הדברים?
- מה דעתכם על הפסקה האחרונה בדבריו של הרב דוד לאו, בה הוא אומר: "איני רואה סיבה להיכנס לספקות של איסורי תורה, וכי לא פשוט יותר למעט במלאכות ולשמו בשמחת החג בצורת מלאה?"
- בניגוד לעמדה שמציג הרב דוד לאו, אפשר לטעון כי דווקא בשל שמחת החג, יש להתיר את השימוש בחשמל ביום טוב. שכן זו הסיבה המקורית לכך שהתירה התורה את הכנת "אוכל נפש", וזאת בניגוד לשבת. עם איזה מהעמדות- זו המוצגת כאן או עמדתו של הרב דוד לאו אתם מסכימים?

ביבליוגרפיה:

משנה, מסכת ביצה, פרק ב משנה ד ; פרק ד משנה ז

תלמוד בבלי, מסכת ביצה, דף ל"ג ע"ב

פירוש המשניות לרמב"ם, מסכת ביצה פרק ב משנה ד

טור, אורח חיים, סימן תקיא, סעיף א

הרב יחיאל אפשטיין תשובה מתוך כתב העת בית ועד לחכמים שנה א, גליון א, ניו יורק שבט תרסג ; הובא בספר 'כתבי היערוך השולחן' בחלק השו"ת סימן ז)

הרב עובדיה יוסף, שו"ת יחוה דעת ח"א לב

הרב יעקב נגן, יש סיכוי לאהבה : <http://www.tzohar.org.il/?p=4013>

הרב דוד לאו, שו"ת מורשת : <http://www.moreshet.co.il/web/shut/print.asp?id=2064&kod=&modul=15&codeClient=56>

נרות שבת חשמליים (ראו בחוברת נפרדת)

שאלת תפקידם של נרות השבת: צורך פרקטי לאור או מצווה סמלית לאור שאלת הדלקת נרות שבת בנרות חשמליים

ראו חוברת נפרדת:

תפילה וברכות

קריאת נשים בתורה בבית הכנסת

ראו חוברת נפרדת:

